

John P. Strelecky

**THE WHY
CAFÉ**

Джон П. Стрелекі

КАФЕ НА КРАЮ СВИТУ

Харків

2019

УДК 821.111(73)
С84

Серія «Художня література»

Перекладено за виданням:
Strelecky, John P. The Why Café / John P. Strelecky. —
Windermere : Aspen Light Publishing, 2011. — 144 p.

Переклад з англійської *Марії Пухлій*

Дизайнер обкладинки *Рената Куртвелієва*

Стрелекі Дж.

С84 Кафе на краю світу / Джон П. Стрелекі ; пер. з англ.
М. Пухлій. — Х. : Віват, 2019. — 128 с. — (Серія «Художня
література», ISBN 978-966-942-826-4).

ISBN 978-966-982-061-7 (укр.)

ISBN 978-0974362069 (англ.)

Ця книжка допоможе в пошуках відповідей на три запитання, від яких ви тікали все життя. Чому ви тут? Чи боїтеся ви смерті? Чи вдоволені ви? З нею ви запалите вогонь у душі, усвідомите, що цінне, а що — марнота, поглянете на життя інакше, незалежно від набутого досвіду. «Кафе на краю світу» — справжній видавничий феномен, бестселер поза часом, що надихнув мільйони людей у всьому світі на великі зміни. Чарівна, легка й наснажлива, ця книжка вплине на ваш світогляд і на- завжди змінить життя.

УДК 821.111(73)

ISBN 978-966-942-826-4 (серія)

ISBN 978-966-982-061-7 (укр.)

ISBN 978-0974362069 (англ.)

© John P. Strelecky, 2003, 2011

© ТОВ «Видавництво «Віват»»,
видання українською мо-
вою, 2019

ПРОНИКЛИВО... Космічна інструкція до
життя.

Orlando Sentinel

Він [Стрелекі] уловив пульс світу.

Gannett Media (USA TODAY...)

Ця маленька книжечка ЗДИВУЄ і НАДИХНЕ
читачів повсюди. Цей сюжет про можливо-
сті на емоційних роздоріжжях засвідчує де-
що дуже важливе та глибоке про життя. Ду-
же рекомендую.

*Вільям Бріджес, автор Transitions
and Managing Transitions
(«Структурні зміни» і «Управління
під час структурних змін»)*

Проста історія, що ТРАНСФОРМУЄ ЖИТТЯ
та змінить ваші погляди на нього.

Spirit Works Book Review

«Алхімік» ХХІ століття.

RVA Libros, Іспанія

Я В ЗАХВАТІ! Прочитав її за один день.
Я В ЗАХВАТІ! У «Кафе на краю світу» ОД-
НОЗНАЧНО варто зупинитись.

Horizons Magazine

ОРИГІНАЛЬНО... ВИГАДЛИВО... ЗАХОП-
ЛИВО... І ЗМІНЮЄ ЖИТТЯ. Я замовив
ще десять примірників, ще навіть не дочитавши її!

Білл Гуттенгайм, автор Hello from heaven
(«Привіт з небес»)

Вона зворушує, спонукає, просвітлює, вона
прониклива... РОЗКРИВАЄ ВІДПОВІДІ НА
ЖИВОТРЕПЕТНІ ПИТАННЯ.

Lifestyle Magazine

ПРОНИКЛИВИЙ ТЕКСТ, ЩО НАДИХАЄ...
його персонажі надзвичайні.

Nights and Weekends Book Review

ЧУДОВА КНИЖКА, що змусить вас по-справжньому замислитися про своє життя та про те, хто ви насправді.

*Ван К. Тарп, автор бестселера
Safe Strategies for Financial Freedom
(«Безпечні стратегії фінансової свободи»)*

Занурившись у цю книжку, ВИ НЕ ЗАХОЧЕТЕ ЇЇ ВІДКЛАДАТИ!

Midwest Book Review

СТАВИТЬ ПРОНИКЛИВІ ЗАПИТАННЯ про мету в житті та нашу роль як індивідів.

Publishers Weekly

ІНШІ ТВОРИ ДЖОНА П. СТРЕЛЕКІ¹

Return to The Why Cafe («Повернення до кафе на краю світу»)

Reconnection — A Third Visit to The Why Cafe
(«Новий контакт: третій візит до кафе на краю світу»)

The Big Five for Life («Велика п'ятірка для життя»)

The Big Five for Life — Continued («Велика п'ятірка для життя: продовження»)

Life Safari («Життєве сафарі»)

¹ Поки що жодна із цих книжок не опублікована українською.
(Тут і далі прим. пер.)

Ahas! — Moments of Inspired Thought («Прозріння: моменти натхненної думки»)

Ahas! — Volume II («Прозріння»: частина 2)

Ahas! — Volume III («Прозріння»: частина 3)

How to be Rich and Happy («Як бути багатим і щасливим», співавтор)

Присвячую Кейсі, Майкові та Енн

Передмова

Часом людина опиняється в новому місці, знайомиться з новими людьми та дізнається щось нове тоді, коли найменше цього очікує, але, можливо, найбільше потребує. Зі мною це сталося вночі на відлюдній ділянці дороги. Тепер я розумію, що моє становище тієї миті стало символом мого тодішнього життя. Я заблукав у дорозі й так само заблукав у житті; не знав, куди саме прямую та чому рухаюся в тому напрямку.

Я взяв тижневу відпустку, прагнув втекти від усього, пов'язаного з роботою. Не скажу, що моя робота жахлива. Звісно, децю в ній дратувало. Утім, я мало не щодня замислювався: чи не має життя бути чимось більшим за десять-дванадцять годин роботи в офісній кабінці. А головна її мета, судячи з усього, — можливе підвищення, після якого доведеться

працювати в офісі по дванадцять-чотирнадцять годин на день.

У старшій школі я готувався до вишу. У виші готувався до майбутньої роботи. Потім присвятив час сходженню кар'єрною драбиною в компанії, у якій працював. Тепер я думаю: а може, люди, які спрямовували мене на ці шляхи, просто повторювали мені те, що колись хтось повторював їм?

Правду кажучи, поради були непогані, та якогось особливого вдовolenня від них усе ж не виникало. Мені здавалося, що я обмінюю своє життя на гроші, і цей обмін не надто й вигідний. Саме в цьому стані сум'яття я й знайшов кафе «Чому ви тут?».

Коли я розповідав цю історію, люди визначали її як «містичну» та «як у “Сутінковій зоні”». В останньому випадку йшлося про старий серіал, у якому персонажі опинялися в місцях, на перший погляд нормальних, які не завжди виявлялися такими насправді. Часом на якусь мить я замислююсь, чи сталося це насправді.

Такої миті я висуваю шухляду письмового столу в себе вдома й читаю послання на мєню, яке дала мені Кейсі. Воно нагадує мені про реальність тих подій.

Я ніколи не намагався повторити свій шлях і відшукати кафе знову. У глибині душі мені подобається вірити, що, хоч яким реальним був той вечір, навіть якби я зміг повернутися на те саме місце, де колись знайшов це кафе, його там не буде: я натрапив на нього лише тому, що тієї миті й тієї ночі мені було конче потрібно його знайти і воно існувало лише для цього.

Можливо, колись я спробую повернутись. А може, одного вечора опинюсь перед ним знову. Я увійду всередину та розповім Кейсі, Майкові та Енн (якщо вона там буде), як мене змінила та ніч у кафе. Як їхні запитання дали поштовх до думок і відкриттів, яких я доти й уявити не міг.

Хто його знає? Можливо, тоді я проведу вечір у розмові з іншою людиною, яка теж заблукала та забрела до кафе на краю світу.

А може, просто напишу книжку про свій досвід, і це стане моїм внеском у досягнення мети кафе.

I

Автомобільну магістраль між штатами я повз у темпі, порівняно з яким ходіння пішки здавалося перегонами на швидкісних автомобілях. За годину тягучки дорожній рух остаточно зупинився. Я натиснув кнопку пошуку на радіо у спробі знайти якісь ознаки розумного життя. Нічого.

За двадцять хвилин ніхто не просунувся вперед, і люди повиходили з машин. Це, взагалі-то, нічого не дало, але тепер всі могли понарікати за межами свого автомобіля, що приємно урізноманітнювало наше життя.

Власник мінівена переді мною безупинно повторював: якщо він не приїде в готель до шостої, його бронювання скасують. Жінка в кабріолеті ліворуч від мене скаржилася комусь по мобільному на неефективність дорожньої системи як такої. Позаду мене

бейсболісти з молодіжної ліги доводили до сказу свою супровідницю. Я майже чув її думки про те, що це востаннє в житті вона взялася за щось подібне з власної волі. По суті, я був маленьким фрагментом у довгій стрічці невдоволення.

Урешті-решт, коли минуло ще двадцять п'ять хвилин без жодних ознак руху вперед, на порослій травною роздільній смузі посередині автостради з'явився поліцейний автомобіль. Він зупинявся раз на кількасот футів, вочевидь, щоб дати людям знати, що відбувається.

«Той поліціант, — подумав я, — сподіваюся, має спорядження на випадок вуличних заворушень».

Ми всі з нетерпінням очікували, коли черга дійде до нас. Діставшись нарешті нашої частини магістралі, поліціантка повідомила, що миль за п'ять попереду перекинулась автоцистерна з потенційно токсичними речовинами. Дорогу повністю перекрили. Вона пояснила, що ми можемо або розвернутись і пошукати шлях для об'їзду — хоча такого, узагалі-то, не було, — або зачекати до кінця прибирання. Воно ж, імовірно, триватиме ще з годину.

Я дивився вслід поліціантці, коли вона рушила до наступної групи безутішних водіїв. Коли хлопака з мінівена ще раз висловив занепокоєння про своє бронювання на шосту, я зрозумів, що мені урвався терпець.

— Ось так завжди буває щоразу, коли я намагаюся відпочити, — пробурмотів я собі під носа.

Я пояснив своїм новим друзям, з якими затоваришував по-дитячому через цю випадкову спорідненість, що дійшов до краю та спробую знайти інший шлях. Власник мінівена востаннє побідкався про своє бронювання на шосту і трохи відїхав, відкривши мені дорогу. Я перетнув порослу травною роздільну смугу і подався в новому напрямку.

II

Я ввімкнув телефон і розкрив мапу. На дисплеї висвітилося лиш одне: «Система недоступна».

Я прямував на південь, хоч мав би їхати на північ, і моє роздратування набирало сили. П'ять миль без з'їзду, десять, потім двадцять, а далі — двадцять п'ять.

— Коли я знайду виїзд, це вже не матиме значення, бо гадки не маю, як доїхати туди, куди мені треба, — промовив я вголос самому собі. Мій настрій погіршувався далі нема куди.

Урешті-решт, на двадцять восьмій милі знайшовся з'їзд.

«Це просто неможливо, — подумав я, підїхавши до з'їзду. — Я опинився чи не в єдиному на всьому світі місці, де на перехресті магістралей немає ні бензоколонки, ні фаст-фуду, ні чогось іще».

Я поглянув ліворуч. Нічого. Праворуч — так само порожньо.

— Що ж, — промовив я, — схоже, можу їхати куди завгодно.

Я звернув праворуч, подумки зауваживши, що тепер їду на захід, тож на наступному перехресті треба звернути ще раз праворуч. Так я принаймні знову поїду на північ. Дорога мала дві смуги: одна віддаляла мене від того місця, звідки я приїхав, а друга вертала назад. Насправді я точно не знав, на якій саме маю бути. Дорожній рух був нежвавий. Ознак цивілізації ще менше. Іноді траплялися поодинокі будинки, кілька родинних ферм, а далі — нічого, крім лісу та лук.

Годину по тому я остаточно загубився. Мені траплялись якісь маленькі перехрестя, що супроводжувалися знаками із застереженням, що ви в халепі. Коли за сорок миль ви не побачили жодної людини, а назва дороги, якою ви прямуєте, починається зі слова «старий», як-от «Стара траса 65», ситуація видається моторошною.

На наступному перехресті, що, взагалі-то, нічим не відрізнялося від інших, повз які я проїжджав, я звернув праворуч. До цього мене спонукав відчай. Так я їхатиму в по-

трібному напрямку за компасом, хоч і не здогадуюся, де я є. Із жахом дізнався, що назва цієї дороги також починається зі слова «старий».

Була майже восьма вечора, сонце сідало на обрії. День добігав кінця, а моє роздратування зростало.

— Треба було лишатися на автостраді, — розпікав себе я. — Засмутившись, що згаяв годину, тепер я згаяв дві й досі гадки не маю, куди мене, в біса, занесло.

Я вдарив по даху так, наче машина була якось винна в цій ситуації чи це мало допомогти.

Ще десять, п'ятнадцять, двадцять миль — і нічого. У мене залишалось менше за півбака бензину. Повертатися, як мені здавалося, вже не було сенсу. Із тією кількістю пального я вже не доїду туди, звідки почав, — якщо я, звісно, взагалі знайду те місце. А навіть якби я й дістався назад, на всьому маршруті не було жодної бензоколонки.

Я міг хіба що перти вперед і сподіватися знайти місце, де зможу підзаправитись і поїсти. Моє роздратування невпинно зростало, а кількість пального на лічильнику зменшувалася.

Я вирушив у поїздку, щоб угамувати роздратування. Його мені вистачало вдома через роботу, рахунки і, певною мірою, через життя взагалі. До чого воно мені ще й тут? Це мав бути мій шанс розслабитись і «перезарядити батарейки».

«Яка дивна фраза, — подумав я. — “Перезарядити батарейки”. Вигоряння, перезарядження, вигоряння, перезарядження... чому це вважається рухом у позитивному напрямку?»

А сонце вже сховалося за деревами, і все довкола огорнув присмерк. Останні промені денного світла мальовниче відбивалися від хмар рожевими та жовтогарячими відблисками, хоч я, зосереджений на дорозі й занурений у відчай від погіршення свого становища, цього майже не помічав. Навколо ні душі.

Я знову зиркнув на лічильник.

— Менше за чверть бака бензину, — сказав я вголос.

Востаннє я спав у машині, коли їхав із вищу. То було багато років тому, і я аж ніяк не хотів це повторювати. Та, очевидно, доведеться.

«Треба поспати, — подумав я, — щоб вистачило сил іти пішки по допомогу, коли в машині скінчиться бензин».

III

Щойно стрілка лічильника зайшла за червону риску з літерою Е, я побачив світло. Приголомшений дурнуватою ситуацією, я звернув ліворуч на перехресті кілька миль тому. Ніщо не вказувало на те, що за цим поворотом у мене вищі шанси когось відшукати, та я звернув. Тоді я мав виправдання, що принаймні звернув на дорогу, назва якої не починалася зі слова «старий».

— Цей відчайдушний учинок, вочевидь, дасть свої плоди, — сказав я вголос.

Наблизившись, я побачив, що то світить вуличний ліхтар. Самотній вуличний ліхтар яскраво сяяв у цьому віддаленому місці — у *найглухішій* глушині.

— Будь ласка, хай там щось знайдеться, — повторював я, наче мантру, долаючи чверть милі до нього. І там, звісно, децю знайшлося.

Біля ліхтаря я з'їхав з дороги на ґрунтово-ґравійну автостоянку. На превеликий подив, переді мною виявилася маленька біла прямокутна будівля, на даху якої світло-блакитним неоном світилася назва: «Кафе “Чому ви тут?”». Дивовижею стали й ще три машини на стоянці.

«Вони точно приїхали з іншого боку, — подумав я, бо щонайменше за останню годину своєї поїздки я нікого не бачив. — Може, це й добре. Сподіваюся, вони знають, як вибратися звідси».

Я виліз із машини й кілька разів витягнув руки над головою, звільнюючи тіло від заціпеніння. Тоді рушив до входу. У чорному небі, всіяному тисячею зірок, висів величезний півмісяць. Коли я відчинив двері до кафе, дзеленькнули дзвіночки, прикріплені до внутрішньої дверної ручки, сповіщаючи про моє прибуття.

І мене накрило хвилею спокусливих запахів. Доти я не усвідомлював, наскільки зґлоднів. Не міг точно визначити, що це так духмяніє, та надумав замовити три порції цієї страви.

IV

Кафе було схоже на стару перекусну. Під довгою тонкою білою стільницею вишикувані табурети з хромованими ніжками й червоними подушечками на сидіннях, схожі на ті, що ставлять біля яток із газованкою. Під вікнами вишикувалися попарно червоні дивани зі столиками між ними. На кожному столику стояла ємність із цукром, маленький срібний глечик — як я вирішив, із молоком для кави, — а також сільниця та перечниця однакового кольору.

На стійці біля дверей стара каса, а поряд з нею — дерев'яний вішак для одягу. Затишне місце. У такому закладі можна подовгу сидіти й спілкуватися з друзями. Їх я, на жаль, із собою не взяв.

Із парочкою за віддаленим столиком розмовляла офіціантка. Тоді вона всміхнулася мені та сказала:

— Місця вільні, падайте де завгодно.

Я доклав зусиль, щоб упокорити роздратування, яке накопичилося в мені за останні чотири години й вирувало дотепер, і спробував усміхнутись у відповідь. Тоді обрав столик біля дверей.

Опустившись на червоний вініловий диван, я помітив, що він новий. Роззирнувся довкола та здивувався: тут усе, здається, нове.

«Власник, певно, розраховує на якусь колосальну урбанізацію, — подумав я, — якщо побудував кафе в цій глушині».

— Привіт, — перервали мої роздуми про ціни на недорогу нерухомість і можливості житлової забудови. Це була офіціантка. — Мене звати Кейсі. Як справи?

— Привіт, Кейсі. Я Джон, і я трохи загубився.

— Так, Джоне, — відповіла вона з пустотливою усмішкою.

Із того, як вона це сказала, я не міг зрозуміти, що саме вона підтверджує: те, що я Джон, чи те, що я загубився.

— Чому ви тут, Джоне? — запитала вона.

— Ну, я їхав і зіткнувся з певними проблемами. Спробувавши їх оминати, я врешті-

решт загубився. У мене майже скінчився бензин, а ще я мало не вмер з голоду.

Коли я завершив свою тираду, Кейсі всміхнулася такою самою пустотливою усмішкою та промовила:

— Ось що я вам скажу. Я впевнена, що ми вам допоможемо уникнути голодної смерті. А щодо всього іншого, ще подивимось.

Вона зняла з підставки біля дверей меню й подала мені. Не знаю, що то було — може, освітлення, а може, втома після тривалого перебування за кермом, — але міг запрягтися, що, коли вона давала мені меню, літери на першій сторінці зникли і з'явилися знову.

«Певно, я дуже втомився», — подумав я, кладучи меню на стіл.

Кейсі дістала з кишені маленький блокнот для замовлень.

— Може, вам щось принести, поки ви ознайомитеся з меню? — спитала вона.

Я замовив склянку води з лимоном, і Кейсі пішла.

Цей день обіцяв значно більше, ніж я очікував. Спершу — кількагодинна поїздка глушиною, тоді — кафе на краю світу, а тепер — офіціантка з пустотливою усмішкою. Я взяв меню зі столика і прочитав першу сторінку.

Угорі було написано: «Ласкаво просимо до кафе “Чому ви тут?”». Унизу маленькими чорними літерами було надруковано: «Перш ніж замовити, спитайте в наших офіціантів, що може означати ваш візит сюди».

«Сподіваюся, він означає, що я поїм чогось доброго», — подумав я, перегортаючи першу сторінку.

Усередині меню містився звичний для кафе асортимент. Страви на сніданок ліворуч угорі, сандвічі ліворуч унизу, закуски та салати праворуч угорі, а основні страви — під ними. Сюрприз чекав на мене, коли я перегорнув меню. На останній сторінці під заголовком «Теми для роздумів під час очікування» були надруковані три запитання:

«Чому ви тут?»

«Чи боїтеся ви смерті?»

«Чи вдоволені ви?»

«Не надто схоже на зведення спортивних новин», — подумав я. Щойно я намірився перечитати запитання, як повернулася Кейсі з водою.

— Усе гаразд? — спитала вона.

Я перегорнув меню на першу сторінку та вказав на назву кафе.

— Що це означає?

— О, всі, здається, тлумачать це по-своєму, — відповіла вона. — Правду кажучи, більшість із наших зве його коротко — просто кафе «Чому». То що вам принести?

Я не був готовий щось замовляти. Мені захотілося схопити куртку й піти. У цьому закладі однозначно було щось дивне, і я не був певен, що в хорошому розумінні цього слова.

— Вибачте, Кейсі. Мені знадобиться ще трохи часу.

— Та нічого, — відповіла вона. — Не кваптесь, а я прийду за кілька хвилин подивитись, як ви тут. І ще, Джоне, — всміхнулася вона, — не хвилюйтеся. Тут ви в добрих руках.

V

Я провів поглядом Кейсі, яка пішла до парочки за столиком у протилежному кінці кафе. Вони заговорили між собою втрюх. Обговорювали вони, певно, щось хороше, бо всі троє всміхалися.

«Може, цей заклад не такий уже й поганий, — подумав я. — Може, мені треба взяти собі того ж, що й вони».

Я знову зосередився на меню.

«Я не маю вибору, — подумалося мені. — Бензин у мене майже скінчився, їжі, схоже, немає ніде в радіусі двохсот миль, а тут, хоча цей заклад видається трохи дивним, насправді ще не сталося нічого аж надто незвичайного».

Це трохи розвіяло мою тривогу. Коли Кейсі пішла на кухню й повернулася, проминувши мій столик із двома шматочками полунично-

ревеневого пирога, моя тривога вивітрилася. Я обожною полунично-ревеневий пиріг і вже кілька років його не куштував. Я вирішив: якщо його тут готують, то це, можливо, знак, що мені слід тут затриматися.

Асортимент у меню, як не брати до уваги дивних запитань, видавався добрим. Я зупинився на сніданковій тарілці, попри те, що час сніданку вже давно минув. Кейсі ще розмовляла з тією парочкою, тож, визначившись, я знов перегорнув меню на останню сторінку.

«Чому ви тут?»

Питати про таке відвідувача ресторану начебто дивно. Хіба ви не маєте знати, чому людина опинилася у вашому ресторані? Хіба люди, що їдять у ресторані, не мають знати, чому вони там? Сумніваюся, чи зрозумів це запитання.

«Чому ви тут?»

Із задуми мене вивело повернення Кейсі.

— Ви готові? — запитала вона.

Я вже зібрався відповісти ствердно, але тут згадав застереження з першої сторінки меню про звернення до офіціантів перед замовленням.

— Думаю, так, — сказав я, а тоді вказав на напис. — Про що саме мені треба вас запитати?

— А, оте... — відповіла вона та знову всміхнулася.

Її усмішка мені подобалася.

— За багато років ми помітили, що люди, провівши тут певний час, почуваються якось інакше, — пояснила вона. — Тож тепер ми намагаємося поступово занурювати їх в атмосферу «Чому ви тут?». Трохи розказуємо, чого їм очікувати, на випадок, якщо ще не готові до цього, хоча спершу думали, ніби можуть із цим упоратися.

Тут я остаточно спантеличився. Вона має на увазі їжу, саме кафе чи щось геть інше?

— Якщо бажаєте, — промовила вона, — я можу передати ваше замовлення кухареві та запитати в нього, що може підійти найкраще.

— Звісно, — відповів я, відчуюючи, що заплутався ще більше. — Мабуть, так. Я буду сніданкову тарілку. Знаю, що вже не час для сніданку, та її ще можна замовити?

— Ви хочете її? — перепитала вона.

— Так.

— Тоді я впевнена, що це не буде проблемою. Як-не-як, тепер час ближчий до завтрашнього сніданку, ніж до сьогоднішнього обіду.

Я подивився на свій наручний годинник.
Пів на одинадцяту вечора.

— Цікавий погляд, — сказав я.

Кейсі всміхнулася:

— Часом дивитися на щось з інакшого ракурсу корисно.

Вона записала моє замовлення й розвернулася. Я провів її поглядом до кухні, а тоді помітив, що Кейсі залишила меню на столі.

VI

Коли Кейсі наблизилася до віконця замовлень, я вперше помітив на кухні чоловіка. Він тримав у руці велику дерев'яну ложку і явно відав тут готуванням їжі. Кейсі щось йому сказала, і він визирнув, глянув на мене й, побачивши, що я дивлюся в його бік, усміхнувся й помахав рукою.

Я помахав у відповідь, почувуючись трохи дурнувато. Зазвичай я не махаю рукою кухарям у кафе.

Кейсі та цей чоловік трохи поговорили, а тоді вона поклала моє замовлення на маленький круглий тримач для паперів і повернулася до мого столика. Чоловік крутнув тримач так, що папірець опинився перед ним, глянув на нього, а тоді забрав його на кухню.

Я знову зосередився на останній сторінці меню. Поки я перечитував перше запитання («Чому ви тут?»), повернулася Кейсі й сіла навпроти мене.

— Це Майк, — пояснила вона. — Він власник цього закладу і сам готує всю їжу. Сказав, що вийде до вас, як матиме можливість. Я запитала його про ваше замовлення, і він сказав, що це буде забагато, але він вважає, що ви з цим впораєтесь.

— Оце так сервіс.

Вона всміхнулася.

— Стараємось. А тепер знову про це. — І вона вказала на текст про звернення до офіціантів на першій сторінці меню. — Це пов'язано із запитанням на останній сторінці меню, яке ви досі читаєте.

Я не знав достоту, звідки вона знала, що я читав ті запитання, проте не відповів.

— Розумієте, — промовила вона, — дивитися на те запитання — це одне. А змінити його — це інше.

— Що ви маєте на увазі?

— Воно звучить просто, так, наче щось незначне, — відповіла вона. — Та якщо в ньому замінити кілька літер, це багато що змінює.

Я спантеличено поглянув на неї.

— Багато що змінює? Що саме? Скажімо, я не зможу тут їсти чи мені доведеться замовити щось інше?

— Ні, — відповіла вона раптом серйозно, — змінює дещо ґрунтовно.

Я однозначно не розумів, до чого вона хилить, але вона явно не жартувала.

— Здається, я не розумію.

Кейсі знову вказала на меню.

— Якщо це запитання ви поставите не комусь абстрактному, а самому собі, ви вже не будете таким, як раніше.

Я отетерів. Не буду таким, як раніше? Що це означає? Раптом я відчув, ніби стою на краю високої кручі. І я не знав точно, що саме, згідно з її поясненням, чекатиме мене після одного кроку вперед — негайна смерть чи вічне щастя.

— Щось таке, — промовила вона та всмінулась, — але менш радикальне.

Кейсі повела далі, перш ніж я встиг запитати, звідки вона знає, про що я подумав:

— Дозвольте показати вам дещо, і вам не доведеться ступати крок. Прочитайте перше запитання в меню, але прочитайте його відсторонено — наче вивіску, яку мигцем бачите на своєму шляху.

Я знов поглянув у меню. Здивувався, бо запитання вже не звучало як «Чому ви тут?». Тепер там було написано: «Чому я тут?».

Щойно я дочитав запитання, воно знову перетворилося на «Чому ви тут?».

— Що сталося?! — вигукнув я. — Меню щойно змінилось. Як вам це вдалося?

— Джоне, я не впевнена, що ви готові почути відповідь.

— Про що ви? Як вам це вдалося? Як ви змусили меню змінитися?

Я вже геть не розумів, що відбувається, і зовсім не був певен, чи хочу залишитися й розібратися із цим. Кейсі зупинила мене наступним запитанням:

— Джоне, ви бачили, на що обернувся текст у меню?

— Звісно, коли я читав його вперше, там було написано дещо інше, а потім він став такий, як тепер. Чому? І як так вийшло?

Кейсі перегорнула меню першою сторінкою вгору та вказала на текст унизу, де було надруковано застереження: «Перш ніж замовити...»

— Ось, Джоне, — почала вона. — Те запитання, що ви побачили, те, що було інакшим...

— Те, що звучало як: «Чому я тут?» — перервав я.

— Так, воно. Це запитання не треба сприймати легковажно. Побіжно глянути на нього — це одне. Але якщо ви справді його побачите та справді поставите собі, ваш світ змінюється. Я знаю, що це звучить неймовірно, і саме тому ми надрукували застереження на першій сторінці меню.

VII

Мене вразила абсурдність ситуації, у яку я потрапив. Пізнього вечора я сиджу в кафе бозна-де та слухаю про застереження на першій сторінці меню, покликані допомагати відвідувачам змиритися з тим, що їхній *світ змінюється*.

Не зовсім типовий початок відпустки. Та я й не здогадувався, що це було лише найперше з того, що підготував для мене той вечір.

Кейсі поглянула на мене.

— Розумієте, Джоне, коли ви по-справжньому поставите собі те запитання, яке побачили, пошук відповіді на нього стане частиною вашого єства. Ви прокидатиметесь із думкою про це запитання, і воно не раз спадатиме вам на думку вдень. І хоч ви цього й не пам'ятатимете, думатимете про нього й уві сні. Це схоже на браму. Варто її відчи-

нити — і вона вже вабить вас. А відчинену браму дуже важко зачинити.

До мене почало доходити, що запитання «Чому ви тут?» у меню має глибший сенс, ніж я думав, коли прочитав його вперше. Із того, як про це говорила Кейсі, було очевидно, що воно не про те, чому людина опинилася в кафе.

— Правильно, — перервала мої думки Кейсі. — Це не про кафе. Це запитання про те, чому людина взагалі *існує*.

Вражений, я відкинувся назад, роззирнувся довкола й запитав:

— Що це за заклад? — Я спробував зібратися з думками. — Послухайте, Кейсі, я просто зайшов поїсти. Усе те, про що ви кажете, звучить дуже зловісно. Ну, тобто, якщо те, що ви сказали про браму та щоденні думки, правда, то я не знаю, навіщо комусь узагалі ставити собі це запитання. Я його ніколи не ставив, і в мене все гаразд.

Кейсі поклала меню на стіл.

— Справді? — перепитала вона. — У вас справді *все гаразд*? — Слово «гаразд» вона вимовила не без дружньої насмішки в голосі, наче підбурюючи мене дати йому визначення. — У багатьох людей *усе гаразд*. Але

деякі шукають чогось змістовнішого за «га-разд», чогось більшого.

— І тому приходять до цього кафе? — саркастично запитав я.

— Дехто — так, — промовила вона тихо. — Ви тут саме тому?

Я був приголомшений. Не знав, як відповісти на її запитання. Не знав точно, що тут роблю. Навіть не був упевнений, що знаю, що це за заклад.

Буду абсолютно чесним із собою і визнаю, що роками думав, чи немає в житті чогось більшого, ніж те, про що я вже знаю. Не скажу, що життя в мене кепське. Авжеж, інколи воно дратувало, особливо останнім часом, але я мав пристойну роботу та добрих друзів. Життя *було* нормальне, навіть добре. Однак у глибині душі ховалося відчуття, якого я не міг однозначно пояснити.

— Саме це відчуття й надихає людей ставити запитання, яке ви побачили, — сказала Кейсі.

І знову шок. Не лише тому, що вона ніби читала мої думки, хоча це дуже бентежило. Мене шокувало усвідомлення того, що Кейсі має рацію. Я протяжно вдихнув. Неначе я знов на краю тієї кручі. Ступив півкроку вперед.

— Кейсі, розкажіть мені більше про запитання.

Вона кивнула.

— Як я вже казала, коли його ставлять, відчиняється своєрідна брама. Розум, душа людини, чи як ви там волієте це називати, шукає відповідь. Запитання лишатиметься нагальним для людини, поки вона з ним не розбереться.

— Ви маєте на увазі, що, спитавши себе: «Чому я тут?» — людина не зможе ігнорувати це запитання? — перепитав я.

— Ні, не зовсім так. Дехто, глянувши на нього і навіть побачивши, одразу ж забуває. Але людям, що ставлять це запитання і в глибині душі справді хочуть знати відповідь на нього, ігнорувати його вкрай важко.

— Припустімо, хтось ставить запитання і знаходить відповідь, — сказав я. — Що далі?

— Ну, це водночас добре і складно, — відповіла вона з усмішкою. — Як я вже казала, запитання мотивує шукати відповідь. Коли хтось знаходить відповідь, з'являється не менш потужна сила. Розумієте, людина, дізнавшись, чому вона тут, чому вона існує, для чого живе, хоче виконати своє призначення. Це наче знати, де розташоване позначене хрестиком

місце на мапі скарбів. Тому, хто побачив хрестик, уже важко ігнорувати скарб. Важко не піти по нього. Тож, коли хтось дізнається, чому він тут, йому стане емоційно й навіть фізично важче не виконати свого призначення.

Я відкинувся назад, намагаючись збагнути пояснення Кейсі.

— Отже, насправді від цього може стати гірше, — відповів я. — То я повторю: чи не краще людині взагалі не ставити цього запитання? Вона може просто жити далі, як раніше, і, так би мовити, тримати джина в пляшці.

Кейсі поглянула на мене.

— Дехто таке і обирає. Кожна людина вирішує для себе сама на цьому етапі.

Я не знав, як вчинити чи що сказати, і нервово розсміявся, згадавши свій захват, коли, заблукавши, нарешті побачив світло. Тепер я не знав, що й думати.

— Із цим нелегко зіткнутися, — сказав я.

— Сподіваюся, не «зіткнутися», а радше «зустрітися», — відповіла Кейсі. — Знаєте оте відчуття, про яке ви говорили раніше? Його не можна нав'язувати чи диктувати, а якщо ви вирішите від нього віддалитися, вибір буде за вами й тільки за вами.

На цьому вона встала з-за столу.

— До речі, про віддаляння: піду подивлюся, що там із вашим фірмовим сніданком.

Я вже геть забув про замовлену їжу. Тепер, коли Кейсі про неї нагадала, я мало-помалу усвідомив, що досі сиджу в кафе та вмираю з голоду.

VIII

Думки в мене сплуталися. Я поглянув на мєню й перечитав ще раз перше запитання.

«Чому ви тут?»

Тепер воно мало геть інше значення, ніж тоді, коли я прочитав його вперше. Я спробував згадати, як саме Кейсі висловилася раніше... «Воно про те, чому людина взагалі існує».

На якомусь непоясненному рівні я почувався так, ніби щось підштовхує мене поставити запитання, яке я мигцем побачив у мєню під час розмови з Кейсі. Мені згадалося, як воно звучало.

«Чому я тут?»

А ще я згадав слова Кейсі про наслідки, якщо поставити його по-справжньому.

— Це божевілля, — роздратовано промовив я сам до себе й потер очі. — Мені потрібно

лише трохи їжі, бензину та місце, де можна поспати кілька годин. Чому я думаю ще про стільки речей?

Я випив півсклянки води й помітив біля столика Майка з графином.

— Вам налити ще? — запитав він. — Здається, ви подужаєте ще трохи.

Я пристав на його пропозицію, і він наповнив склянку до країв.

— Мене звати Майк, — назвався він.

Я підвівся, і ми потиснули один одному руки.

— Приємно познайомитися, Майку, я Джон.

— У вас усе гаразд, Джоне? Коли я підійшов, ви, здається, були в неабиякій задумі.

— Щось таке, — відповів я та знову сів. — Кейсі пояснювала мені, що означає текст на першій сторінці меню. Я досі намагаюся збагнути, чи означає він щось для мене.

Лиш коли я договорив, до мене дійшло: Майк, може, й гадки не має, про що розмовляли ми з Кейсі. І хоч він власник закладу, запитання в меню та текст на першій сторінці вигадала саме вона. Утім, він не завагався ні на мить.

— Так, непростя справа. Люди стикаються із цим у різний час. Хтось розбирається з цим

ще в дитинстві, хтось старшим, а є люди, які не розбираються ніколи. Це кумедно.

Схоже, Майк зрозумів, на який шлях ви-йшли ми з Кейсі у своїх розмовах. Я вирішив поставити йому запитання, що крутилося в мене на язиці.

— Майку, Кейсі трохи пояснила мені, що може статися, якщо хтось поставить собі це запитання, — промовив я та вказав на меню. — Але мені цікаво: що людина робить після цього?

Майк подивився на меню.

— Що ви маєте на увазі: після того як ставить собі це запитання, чи після того як з'ясовує відповідь?

Я трохи помовчав, обмірковуючи це уточнення.

— Мабуть, і те, і те. Ми не надто вдавалися в подробиці про те, як, власне, з'ясувати відповідь і що робити, дізнавшись її. Кейсі трохи пояснила мені, що буває, коли людина її дізнається.

— Ну, якщо говорити про те, як знайти відповідь, то я не думаю, що існує один-єдиний метод, який підходить усім. Ми всі ставимося до життя по-своєму. Я можу розповісти вам про деякі прийоми — ними скористалися

люди, про яких я знаю, що вони знайшли для себе відповідь.

Я вже зібрався відповісти, та схаменувся й помовчав якусь мить. Щось мені підказувало: якщо я дізнаюся більше про те, як знайти відповідь на запитання, то не ставити його стане ще важче.

— Це правда, — сказав Майк. — Кейсі, мабуть, роз'яснила вам цю теорію.

Мене не надто здивувало те, що він теж знав мої думки раніше, ніж я їх озвучував.

Я не був упевнений, що хочу дізнатися, як чинили інші. Зрештою, я ще навіть не був упевнений, що хочу поставити це запитання.

— Майку, а як щодо іншого? Що робить людина, дізнавшись відповідь на запитання?

Майк усміхнувся.

— Послухайте, мені треба глянути, як там ваше замовлення, а потім я повернусь і відповім, добре?

Невдовзі він повернувся з повною тацею тарілок.

— Це все мені? — спитав я, замислившись, яких двох абзаців із описом їжі не прочитав у меню.

— Однозначно. Одна сніданкова тарілка, з омлетом, тостами, шинкою, беконом,

свіжими фруктами, хашбраунами¹, печивом і порцією млинців.

Я роззирнувся: чи не хочуть до мене долучитися ще троє людей.

— На додачу до цього в нас є джем до тостів, сироп до млинців, мед до печива та наш особливий томатний соус до омлету. Я радий, що ви голодні.

— Сумніваюся, що можна бути аж таким голодним, — зауважив я.

— Якби ви знали, Джоне... Часом людина просто не усвідомлює, наскільки вона готова до чогось поживного. — І Майк поставив їжу на стіл. — Джоне, мені треба трохи поговорити з парою на тому боці залу, але я повернусь, і тоді, якщо ви не проти, ми продовжимо розмову.

— Звісно, — відповів я, роздивляючись численні тарілки перед собою, — без проблем.

¹ Хашбрауни — страва американської кухні, схожа на деруни.

IX

Я накинувся на їжу, якою був заставлений мій столик. Коли я здолав омлет, тости і фрукти, прийшла Кейсі.

— Як справи, Джоне?

Я дожував шматок, який щойно відправив до рота.

— Добре, дуже добре. Їжа пречудова.

— У вас, схоже, поліпшився настрій.

У мене справді поліпшився настрій. Роздратування, що поглинало мене, коли я зайшов у кафе, майже зникло. Я так зосередився на запитанні «Чому ви тут?» і подальших дискусіях, що все інше відійшло на другий план. Та й смачний омлет мені не завдав шкоди.

— Ви хотіли б доїсти на самоті чи дасте перевагу товариству? — запитала Кейсі.

— Товариству, однозначно товариству. Правду кажучи, я хотів би продовжити ту

дискусію, що була в нас раніше. Я думав про це й досі трохи не розумію чого.

— Що саме вам роз'яснити? — запитала Кейсі.

— Ну, я про запитання в меню. Коли людина питає себе, чому вона тут, і якось дізнається причину, що вона вчиняє із цим знанням?

Кейсі трохи помовчала.

— Передусім може робити із цим що захоче. Людина її відшукала, і ця відповідь належить їй. Як діяти далі, вирішувати їй і тільки їй.

Я на мить замислився над її словами.

— Гадаю, якби хтось дізнався, з якої причини він тут, йому хотілося б знати, як найкраще виконати своє призначення. Питання от у чому: як це зробити?

Я поглянув на Кейсі, і в мене виникла підозра, що вона щось знає, проте чекає, коли я здогадаюся сам.

— Це річ індивідуальна, — сказала вона.

Я поглянув на неї.

— Може, натякнете?

— Можливо, вам допоміг би приклад, — відповіла вона. — Припустімо, ви хотіли б бути митцем у вільний час. Який вид мистецтва ви б обрали для творчості?

Я на мить замислився.

— Не знаю. Мабуть, це залежало б від того, яким митцем я хотів би бути. Гадаю, я просто творив би що заманеться.

Я зупинився й почекав, поки вона щось скаже. Та Кейсі мовчала, тож я продумав відповідь.

— Невже це так просто? — запитав я. — Людина дізнається, чому вона тут, і робить усе, що захоче, тільки б це відповідало її призначенню?

Вимовивши ці слова, я відчув, як тілом пробігла хвиля захвату. Ніби я щойно знайшов щось унікальне та важливе, а моє тіло на це зреагувало. Це звучало просто — чи не занадто примітивно, щоб бути правдою? «Робіть усе, що захочете, тільки б це відповідало вашому призначенню».

— Отже, якщо я тут, щоб допомагати людям, то маю робити все, що захочу, тільки б це відповідало моему розумінню, як допомагати людям? — захоплено спитав я. Ця концепція мені подобалася.

— Правильно, — відповіла Кейсі. — Якщо для вас допомагати людям означає піти в медицину, так і зробіть. Якщо це означає будувати притулки в бідному районі, то так

і чиніть. Якщо ж вам здається, що варто стати бухгалтером і допомагати людям із податками, тоді саме так і зробіть.

Мені запаморочилося в голові. Узагалі-то, я ніколи не думав у такому контексті. Значну частину свого життя я все вирішував, маючи інші резони, як-от: поради рідних, культурні традиції чи людську думку. Це було щось інше.

— То, може, я тут, щоб відчути на власній шкурі, як воно — бути мільйонером?

— Тоді робіть усе, що відповідає вашому визначенню фрази «бути мільйонером», — відповіла вона. — Якщо це означає «взаємодіяти з мільйонерами», так і робіть. Якщо це означає «працювати, поки не заробиш мільйон доларів», так і робіть. Вибір знов-таки завжди за вами.

— «Бути мільйонером»... А мені це до вподоби, — промовив я, відчуваючи, як зростає збудження. — Я б купив кілька нових авто, можливо, зо два будинки.

Голос Кейсі стихився:

— Це тому ви тут?

Від її запитання мені прояснилося в голові.

— Не знаю.

— У нас із Майком є одне маленьке скорочення, — промовила вона. — Воно пов'язане з тим запитанням, яке ви мигцем побачили в меню.

Я опустил погляд і прочитав перше запитання.

«Чому ви тут?»

— Якщо людина знає, з якої причини вона тут, то вона визначила свою «Мету існування». Скорочено ми називаємо її «МІ». За своє життя людина для досягнення мети свого існування може обрати десять, двадцять, а то й сто різних справ. Вона може давати раду їм усім. Найвдоволеніші наші відвідувачі — це ті, хто знає свою МІ та пробує себе в усіх справах, які, на їхню думку, приведуть до неї.

— А найменш вдоволені ваші клієнти? — запитав я.

— Вони теж багато що роблять, — відповіла вона.

Кейсі замовкла, і я озвучив думку, яка раптом у мене виникла:

— Але ті дії не стосуються їхньої МІ.

Кейсі всміхнулась, і я зрозумів, що це був один з тих висновків, яких я мав дійти самотужки.

— Кейсі, якби я поставив собі запитання та врешті-решт довідався мету свого існування, звідки я дізнався б, що допоможе мені її досягти? Ну, це ж можуть бути люди, мандри, хобі, враження чи все що завгодно. Здається, це важкувато.

Вона відповіла мені запитанням. Я вже відзначив, що вона часто відповідає запитаннями.

— Джоне, припустімо, ви визначили, що мета вашого існування — автомобілебудування, і вирішуєте досягти цієї МІ. Що б ви зробили?

Я на мить замислився.

— Гадаю, я прочитав би безліч книжок про машини. Можливо, поїхав би на якийсь автомобільний завод або поспілкувався б із фахівцями цієї справи та спитав би в них поради. Можливо, спробував би знайти роботу, пов'язану з автомобілебудуванням.

— Ви залишалися б на одному місці?

Я помовчав, розмірковуючи.

— Ні, гадаю, якби я хотів вивчити ґрунтовно, як створювати автомобілі, то поїздив би світом, щоб дізнатися про різні способи. Відповім власне на запитання: мабуть, людина дізнається про те, що може привести

її до МІ, вивчаючи різні аспекти, пов'язані з нею.

— Правильно, — підтвердила Кейсі. — Нас обмежують поточні досвід і знання. Ключове слово тут — «поточні». Нині кожен з нас має можливості здобувати інформацію, знайомитися з людьми з усього світу, іншою культурою та досвідом більше, ніж будь-коли в історії людства. Сьогодні, коли ми намагаємося збагнути, що приведе нас до МІ, меж практично не існує, окрім тих, які ми ставимо собі самі.

— Ваша правда, — погодився я. — І все ж мені, здається, не надто багато користі з цієї доступності. Якщо подумати, я щодня проводжу час однаково.

— А чому? — запитала вона.

Я поглянув на меню.

«Чому ви тут?»

— Гадаю, через те, що не знаю відповіді на це запитання, — сказав я і вказав на меню. — Не знаючи достеменно, чому я тут і чого хочу, я просто роблю те, що й більшість людей.

— Якщо говорити про ваш досвід, то чи допомагає заняття тим, що робить «більшість людей», досягти мети свого існування? — запитала вона.

X

Від запитання Кейсі в моїй голові роїлися думки. Чи допомагає мені заняття тим, що робить більшість людей, досягти мети свого існування? Не встиг я відповісти, як вона заговорила знову:

— Джоне, ви коли-небудь бачили зелену морську черепаху?

— Морську черепаху?

— Так, — відповіла Кейсі, — морську черепаху. А саме велику зелену морську черепаху, із зеленими плямами на ногах і голові.

— Мабуть, бачив її зображення, — сказав я. — А що?

— Може, це прозвучить дивно, — вела далі Кейсі, — та чи не найважливіший для себе життєвий урок про щоденний вибір справ я дістала від великої зеленої морської черепахи.

— І що саме вона вам сказала? — запитав я, не зумівши стримати усмішку.

— Дотепно, — відповіла вона й теж усмінулася. — Вона не «сказала» мені нічого, та багато чого мене навчила. Я плавала під водою біля узбережжя Гаваїв. День випав приголомшливий: я побачила пурпурового плямистого вугра та восьминога, яких доти ніколи не бачила. А ще незліченні тисячі рибок усіх мислимих кольорів, від просто неймовірного неоново-блакитного до найтемніших відтінків червоного.

Опинившись футів за сто від берега й опускаючись серед велетенських каменюк, я повернулася праворуч і побачила, що поряд зі мною пливе велика зелена морська черепаха. Я вперше побачила її в дикій природі, тож була сама не своя від захвату. Я піднялася на поверхню, прочистила трубку й лягла на воду обличчям униз, щоб за нею поспостерігати.

Коли черепаха опинилася просто піді мною, я побачила, що вона пливе геть від берега. Я вирішила залишитися на поверхні та просто трохи за нею постежити. На мій подив, хоча вона начебто рухалася досить повільно, часом гребучи кінцівками, а часом

пливучи за течією, я за нею не встигала. На мені були ласти, що дозволяли рухатися швидше у воді, не було жилета чи ще чогось, що сповільнило б рух, та все ж вона невпинно від мене віддалялася, хоч я й намагалася не відставати.

Хвилин за десять вона від мене відірвалася. Стомлена, розчарована й трохи знічена через те, що не встигла за черепахою, я повернула назад, до пляжу, та пливла до берега під водою.

Наступного дня я повернулася на те місце, сподіваючись знов побачити черепах. Звісно, провівши у воді хвилин тридцять, я помітила косяк дрібних чорно-жовтих рибок, а поряд — ще одну зелену морську черепаху. Поки вона плавала довкола коралу, я за нею постежила. Потім, коли вона попливла геть від берега, я спробувала попливти за нею. І знову з подивом виявила, що не встигаю. Зрозумівши, що вона відривається від мене, я припинила гребти й просто пливла за течією й стежила за черепахою. От тоді я дістала від неї важливий життєвий урок.

Офіціантка заговкла.

— Кейсі, не закінчуйте історії просто так. Чого вона вас навчила?

Вона всміхнулася.

— А ви ж наче не вірили, що зелені морські черепахи здатні щось сказати?

Я всміхнувся у відповідь.

— Щодо «сказати» я ще сумніваюсь, але, зважаючи на те, до чого йде історія, починаю вірити в їхню спроможність навчати. Що було далі?

— Ну, пливучи за течією на поверхні, я збагнула, що черепаха синхронізує свої рухи з рухами води. Коли хвиля йшла до берега, назустріч черепасі, вона пливла за течією та гребла, щоб лише зберігати своє положення. Коли хвиля поверталася до океану, вона гребла швидше, задіюючи рух води собі на користь.

Черепаха не протистояла хвилям, навпаки, задіювала їх. Я не встигала за нею, бо гребла без упину, хоч у який бік текла вода. Попервах це не заважало, і я могла не відставати. Часом мені навіть доводилося гребти повільніше. Та що більше я протистояла зустрічним хвилям, то більше втомлювалася. Тому, коли хвиля йшла в інший бік, мені не ставало сил її задіяти.

Із кожною новою хвилею, припливною чи відпливною, я дедалі більше втомлювалася

і втрачала ефективність. А от черепаха узгоджувала свої рухи з рухом води. Саме тому вона пливла швидше за мене.

— Кейсі, — промовив я, — а мені подобаються добрі історії про черепах...

— Про зелених морських черепах, — уточнила вона й усміхнулася.

— Так, про зелених морських черепах. Гадаю, мені не менше, ніж іншим, подобаються добрі історії про зелених морських черепах. Може, навіть більше, ніж іншим, бо я дуже люблю океан. От тільки я, здається, не розумію зв'язку з тим, як люди обирають і чим наповнювати свої дні.

— А я покладала на вас такі великі надії, — зітхнула вона та знову всміхнулася.

— Гаразд, гаразд, — відповів я. — Дайте мені хвилинку.

Я обдумав те, про що ми говорили до історії про зелену морську черепаху, а тоді заговорив знову:

— Ви казали, що людина, знаючи, чому вона тут — тобто знаючи свою МІ, — може витрачати свій час на справи, що ведуть до неї. Ще ви казали, що люди, які не знають своєї МІ, теж багато на що витрачають свій час. Тоді я дійшов висновку, що справи, на

які вони витрачають час, *не* допомагають їм досягти МІ.

— Досить глибокодумно, і тепер, здається, буде мить осяяння, — зауважила вона.

— Так, буде, — відповів я й усміхнувся на її шпичку. — Думаю, черепаха — зелена морська черепаха — навчила вас, що людина, не перебуваючи в гармонії зі своїми діями, може згайнувати сили на багато різних занять. А тоді, коли з'являються можливості робити те, що хочеться, їй бракуватиме на це сил або часу.

— Дуже непогано, — сказала вона. — А ще мені подобається, що ви говорите не просто «черепаха», а «зелена морська черепаха». — Вона посерйознішала. — Це була дуже важлива мить, бо тоді в мене сталося справжнє осяяння.

Багато людей щодня намагаються вмовити вас витратити час і сили на них. Згадайте, приміром, свою пошту. Якби ви брали участь у всіх заняттях і розпродажах і користувалися всіма послугами, про які вас повідомляють, то не мали б вільного часу. А це ж лише пошта. Додайте ще всіх тих, хто хоче заволодіти вашою увагою по телебаченню, в інтернеті, закладах харчування, на привабливих турис-

тичних маршрутах... Ви швидко збагнете, що робите те, що роблять усі інші чи до чого всі інші хочуть вас залучити.

Постеживши за черепахою й повернувшись на пляж наступного дня, я думала про все це. Я сиділа на рушничку й записувала свої думки в щоденнику. До мене дійшло, що в моєму житті припливні хвилі складаються з тих людей, занять і речей, що намагаються заволодіти моєю увагою, силами й часом, але не пов'язані з моєю МІ. Відпливні хвилі — це люди, заняття й речі, що можуть *допомогти мені* досягти своєї МІ. Отже, що більше часу й сил я марную на припливні хвилі, то менше в мене часу й сил на відпливні. Коли в мене в голові з'явився цей образ, я справді побачила все в інакшому світлі. Я стала уважніше стежити за тим, скільки та чому «гребу».

— Цікаво, — промовив я, розмірковуючи над її історією та над тим, на що витрачаю більшу частину свого часу щодня. — Тепер я розумію, як ви навчилися дечого в зеленої морської черепахи.

Кейсі підвелася з-за столика.

— Я знала, що так буде. Та, здається, я заважаю вам снідати. Мабуть, дам вам час на

сніданок, а згодом підійду подивитись, як у вас справи.

— Кейсі, можна, поки ви не пішли, попросити у вас папірець і ручку?

— Звісно.

Вона дістала з фартуха ручку, вирвала з блокнота для замовлень папірець і поклала на столик.

— Відповідь вас здивує, — підморгнула офіціантка, йдучи геть.

— Звідки ви знаєте?.. — почав я, та вона вже попрямувала до віддаленої частини кафе.

Я почав записувати на папері числа. Середня тривалість життя — сімдесят п'ять років... виш я закінчив у двадцять два... пошту отримую шість днів на тиждень... не сплю по шістнадцять годин на добу... на звичайну й електронну пошту щодня витрачаю по двадцять хвилин...

Закінчивши підрахунки, я не повірив результату. Порахував знов. Вийшло те саме.

До мене дійшло, що про вплив припливної хвилі Кейсі не жартувала. Якщо я від випуску з вишу до свого сімдесятип'ятиріччя по двадцять хвилин щодня відкриватиму й читатиму пошту, яка насправді мені не цікава, на це піде майже цілий рік мого життя.

Я перевіряв свої підрахунки втретє. Усе правильно. Після вишу із п'ятдесяти трьох років життя я, якщо не буду обережний, змарную один рік на читання непотрібної пошти.

— І що?

Це була Кейсі. Вона вже повернулася з кухні, та я так захопився математичними розрахунками, що її не помітив.

— Ви маєте рацію, — відповів я. — Я здивований. Правду кажучи, я навіть не здивований, а приголомшений. Ви в курсі, що лише непотрібна пошта може з'їсти цілий рік життя?

Вона всміхнулася.

— Джоне, не вся пошта, звичайна чи електронна, непотрібна.

— Знаю, що ні, але її дуже багато, принаймні в мене. До того ж є й дещо інше. Я тут задумався про те, які ще припливні хвилі щодня забирають у мене час і сили.

— Над цим варто замислитися, — погодилася вона. — Саме тому на мене справив незабутнє враження випадок із зеленою морською черепахою.

Вона всміхнулася, а тоді пішла до відвідувачів на іншому кінці залу.

XI

Я взявся за млинці. Такі ж смачні, як і решта страв. Я їв і думав про свою розмову з Майком і з Кейсі. Незвичні бесіди для кафе. Чому ти тут? Що робити, коли дізнаєшся, чому ти тут? Чого можна навчитися в зеленої морської черепахи?

Коли я доїдав фрукти, до мого столика підійшов Майк.

— Як вам їжа, Джоне?

— Розкішна. У вас чудовий заклад. Вам варто замислитися про франчайзинг — ви могли б нажити багатство.

Майк усміхнувся.

— А може, у мене вже є багатство.

— Тоді нащо вам працювати тут?.. — Я зупинився, та зупинився запізно. — Вибачте, Майку. Я не мав на увазі щось проти цього закладу. Я тільки хотів сказати... Узагалі-то, не знаю, що я хотів сказати.

— То пусте, — відповів Майк. — Мене неодноразово про це питали. Джоне, ви коли-небудь чули історію про бізнесмена, який поїхав у відпустку й зустрів рибалку?

— Здається, ні.

— Роки зо два тому ця історійка була популярна, — сказав Майк. — Вам цікаво? Вона стосується ваших слів про франчайзинг.

— Звісно, — відповів я.

— Ну, у цій історії бізнесмен поїхав у відпустку, щоб розвіятись, так би мовити, «перезарядити батарейки». Полетів до якогось віддаленого місця й забрів у маленьке село. Він кілька днів стежив за місцевими мешканцями й помітив, що один тамтешній рибалка здається щасливішим і вдоволенішим за всіх інших. Бізнесменові стало цікаво, чому це так, тож він підійшов до рибалки та спитав його, що той щодня робить.

Рибалка відповів, що прокидається та снідає з дружиною й дітьми щоранку. Тоді дітлахи йдуть до школи, він іде рибалити, а дружина малює. Він рибалить кілька годин, приносить удосталь риби для родини, а тоді дрімає. Після вечері вони з дружиною прогулюються берегом і дивляться на захід сонця, а їхні діти плавають в океані.

Бізнесмен був приголомшений.

«І так щодня?» — запитав він.

«Майже щодня, — відповів рибалка. — Інколи ми робимо щось іще, але загалом моє життя справді таке».

«І ти щодня ловиш рибу?» — запитав бізнесмен.

«Так, — відповів рибалка. — Риби багато».

«А ти можеш ловити більше риби, ніж потрібно твоїй родині?» — поцікавився бізнесмен.

Рибалка поглянув на нього, всміхнувся й відповів: «О, так, я часто ловлю набагато більше риби і просто відпускаю зайву. Розумієш, я обожнюю рибалити».

«Ну, а чому б тоді не рибалити весь день і не ловити стільки, скільки можеш виловити? — запитав бізнесмен. — Ти міг би продавати рибу й заробляти великі гроші. Незабаром ти зміг би купити ще один човен, а потім ще один, тоді інші рибалки могли б на них теж ловити багато риби. За кілька років ти мав би офіс у великому місті, а за десять років — міжнародний бізнес із продажу риби».

Рибалка знову всміхнувся бізнесменові й відповів: «Нащо мені все це?»

«Ну, заради грошей, — сказав бізнесмен. — Щоб заробити великі гроші, а тоді піти на пенсію».

«А що я робив би на пенсії?» — запитав рибалка всміхаючись.

«Ну, мабуть, що заманеться», — сказав бізнесмен.

«Наприклад, снідав би зі своєю родиною?»

«Так, мабуть, так», — відповів бізнесмен, трохи роздратований через те, що рибалка не перейнявся його ідеєю.

«А позаяк я дуже люблю рибалити, чи міг би я, якби захотів, трохи рибалити щодня?» — вів далі рибалка.

«Чом би й ні, — погодився бізнесмен. — Риби, мабуть, буде не так багато, але якась іще точно залишиться».

«Тоді, може, я міг би вечорами ходити пляжем і дивитися на захід сонця з дружиною, поки наші діти плаватимуть в океані?» — запитав рибалка.

«Звісно, як хочеш. Щоправда, тоді твої діти будуть уже дорослі», — промовив бізнесмен.

Рибалка всміхнувся співрозмовникові, потиснув йому руку й побажав вдалого перезарядження.

Майк закінчив історію й поглянув на мене.

— Що думаєте, Джоне?

— Думаю, я трохи схожий на бізнесмена. Я майже щодня працюю, щоб мати вдосталь грошей для виходу на пенсію.

— У мене теж так було, — зізнався Майк. — Але я усвідомив дещо дуже важливе для себе. Вихід на пенсію — це такий час у майбутньому, коли в мене буде вдосталь грошей, щоб робити те, що хочеться. Я матиму можливість насолоджуватися улюбленою справою та кожен день присвячувати самореалізації. А тоді якось увечері після особливо нікчемного робочого дня я дійшов висновку, що має бути кращий шлях. Із плином часу я перестав розуміти, як усе має працювати. Це було так просто, що здавалося божевіллям, як я міг заплутатися, та я таки заплутався.

Поки Майк говорив, я ще їв.

— Я усвідомив, що для мене кожен день — це можливість робити що хочеться. У мене щодня є можливість відповідати позитивно на останнє запитання, яке ви прочитали в меню. Мені не потрібно чекати до «пенсії».

Я поклав виделку і відкинувся назад, здивований тим, як просто це звучало.

— Але ж це так просто, — сказав я. — Якщо це так просто, чому всі не роблять що хочуть?

— Ну, — з усмішкою протягнув Майк, — на жаль, я не можу говорити за всіх. А ви, Джоне, робите що хочете?

Я не очікував, що розмова піде в такому напрямку. Сподівався, що Майк і далі щось говоритиме, а я зможу просто слухати. Я на мить замислився над його запитанням і відповів:

— Та ні.

— Чому?

Ще один крок у напрямку, якого я не очікував.

— Правду кажучи, не знаю. Насправді я не знав, що саме хочу вивчати, коли вступив до вишу. Кінець кінцем вирішив піти на програму, яка мені начебто подобалась і про яку багато хто казав, що в цій галузі після випуску буде легко знайти роботу. Коли навчання скінчилось, я знайшов роботу і дедалі більше зосереджувався на зароблянні грошей. Врешті-решт я почав отримувати непогану платню і якимось звик до певної схеми. А ще я сумніваюся, що хоч раз замислювався над цим питанням, — додав я і вказав на меню. — До цього вечора.

— Як я вже казав, — зауважив Майк, — досить цікаво, як і коли воно приходиться до різних людей.

— Насправді це якесь божевілля, — промовив я.

— Тобто?

— Те, про що ми тільки-но говорили. Чому ми стільки часу готуємося до того часу, коли зможемо робити що хочеться, замість того, щоб просто робити що хочеться вже тепер?

— Гадаю, вам слід зустрітися з однією людиною, яка, можливо, дещо розповість вам про це, — сказав Майк.

Він встав з-за столика й пішов до Кейсі, яка розмовляла з іншими клієнтами. Я не чув, про що вони говорили, та за кілька секунд одна відвідувачка підвелася й попрямувала до мене.

XII

Майк представив мені жінку, яку привів.

— Джоне, хочу познайомити вас зі своєю подругою. Це Енн. Енн, це Джон. Він сьогодні вперше в кафе.

Енн усмінулась, і ми потиснули руки.

— Радий знайомству, — сказав я. — Судячи з того, як Майк вас відрекомендував, ви часто вечеряєте тут.

— Буває час від часу, — відповіла вона. — Цей заклад із тих, у яких опиняєшся в найпотрібніший час.

— Я починаю це відчувати, — зізнався я.

— Енн, ми з Джоном саме обговорювали одну з твоїх улюблених тем, тож я подумав, що варто почути авторитетну думку.

Вона розсміялася.

— Ну, щодо авторитету я не впевнена, а от думок у мене ніколи не бракує. Про що ви говорили?

— Джон питав, чому ми так довго готуємося до того часу, коли зможемо робити що хочеться, замість того, щоб просто робити це вже тепер.

— А, це одна з моїх улюблених тем, — підтвердила вона і знову розсміялася.

Сміх Енн був заразливий, і вона одразу мені сподобалася.

— Енн, прошу, сядьте. Я хотів би почути вашу думку. І ви теж, Майку, якщо маєте час.

Коли вони сіли за столик навпроти мене, Майк сказав:

— Поки Енн не почала, скажу, що вам варто знати про неї. Вона має диплом магістра найкращої у світі школи маркетингу та багатьо років була відомою менеджеркою в рекламному бізнесі.

— Ого, — здивувався я. — Це неабияк вражає.

— Пусте, — з усмішкою відказала вона, — та це, мабуть, важливо для контексту. Джоне, ви дивитесь телевизор, читаете журнали, сидите в інтернеті чи слухаете радіо?

— Інколи, — сказав я. — А що?

— Почасти відповідь на ваше запитання про те, чому ми так довго готуємося до того, що нам цікаво, а не беремося до справи, полягає в меседжах, які щодня пхають нам під

носа, — відповіла вона. — Розумієте, рекламники давно знають: ефективно націлившись на страхи та бажання вдоволення, людей можна спонукати до дій. Підігравши потрібному страху чи потрібному бажанню, їх можна змусити купувати певні товари та користуватися певними послугами.

— Можете навести приклад? — запитав я.

— Ну, ви коли-небудь бачили або чули рекламу, що передусім говорила б про надання вам можливості бути щасливим чи захищеним? Щось із меседжем: «Із цим товаром ваше життя поліпшиться»?

— Точно не скажу. Мабуть, так.

— Зазвичай це неочевидно, — зауважила вона. — Як правило, компанії не кажуть цього прямо. Але це видно, якщо знати, чого шукати, чи докласти руку до створення великої кількості рекламних текстів. Мета цих меседжів — нав'язати вам віру в те, що вдоволення можна досягти за допомогою певного товару чи послуги. Наприклад, їзда на цьому автомобілі наповнить ваше життя змістом, поїдання того морозива забезпечить щастя, а цей діамант потішить вас. І ще, — вела вона далі, — дозвольте сказати вам де-що дуже важливе. Зазвичай передається

якийсь ще менш очевидний, зате переконливий меседж. Володіння цими товарами не просто забезпечить вам можливість вдоволення — їхня відсутність може *завадити* вашому вдоволенню.

Я спантеличено поглянув на неї.

— Енн, ви маєте на увазі, що взагалі не треба нічого купувати? Здається, це досить радикально і до того ж не дуже практично.

— О, ні, — схаменулася вона. — Не зрозумійте мене неправильно. Кожен має робити те, що хоче. Я не кажу: «Не купуйте авто», «Не йдіть до супермаркету» чи «Не їжте морозива». Ви спитали, чому ми так довго готуємося до того, що хочемо робити, а не робимо це вже тепер. Відповідь почасти полягає в тому, що ми необережно купуємося на безліч маркетингових меседжів, з якими стикаємося щодня. Відтак ми починаємо вірити, що ключ до щастя та вдоволення міститься в якомусь товарі чи послугі. Урешті-решт це може ввести нас у таке фінансове становище, коли ми змушені весь час займатися чимось таким, чого нам не хочеться.

— Здається, я не розумію, — зізнався я.

— Дозвольте навести вам дуже загальний приклад, — не здавалася Енн. — Не забувайте,

що йдеться не про всіх людей, але це має частково пояснити, про що ми говоримо. Ми змалечку стикаємося з рекламою, яка навіює думку про вдоволення від володіння певними речами. То що ж ми робимо? Звісно ж, купуємо певні товари, щоб перевірити, чи правду каже реклама. Заковика в тому, — продовжила вона, — що на купівлю цих речей потрібні гроші. Щоб розв'язати цю проблему, ми влаштовуємося на роботу. Можливо, вона для нас не ідеальна, а час на ній ми проводимо не зовсім так, як хотіли б витратити години свого життя, проте ми йдемо на роботу, щоб мати змогу оплатити те, що хочемо купити. Ми кажемо собі, що це тимчасово. Незабаром ми візьмемось до справи, яка нам до душі.

Проблема в тому, що позаяк робота не дає вдоволення, а ми віддаємо цій роботі дуже багато часу, то почуваємося дедалі більше невдоволеними. Багато людей довкола нас кажуть, що не можуть дочекатися дня, коли вийдуть на пенсію, а *тоді* займуться тим, чим хочуть. Невдовзі й наша уява малює цей майже таємничий час у майбутньому — коли нам теж не доведеться працювати і ми зможемо витратити час на те, чого справді хочемо.

А поки, щоб компенсувати відсутність змоги щодня займатися улюбленою справою, ми щось купуємо. Ми сподіваємося, що меседжі з реклами трішечки в чомусь правдиві й ці товари подарують нам вдоволення, якого не дає щоденна робота. На жаль, що більше ми купуємо, то більше в нас рахунків, а отже, ми маємо працювати ще більше, щоб усе оплатити. Позаяк насправді ми не хочемо змарнувати своє життя на роботу, збільшення робочого часу лише посилює відчуття невдоволення, бо тепер у нас *ще менше* часу на заняття тим, чим хочеться.

— І тому ми купуємо ще більше, — докинув я. — Здається, я розумію, до чого ви ведете. Схоже, це не надто позитивний цикл.

— Позитивний він чи ні, — вела далі Енн, — та через це люди тривалий час працюють над тим, що не сприяє досягненню їхньої МІ. Тим часом вони чекають на майбутнє, коли їм більше не знадобиться працювати й на решті можна буде робити що хочеться.

— Ого, так я про це не думав, — зізнався я. — Ви впевнені, що це так?

Енн і Майк розсміялися.

— Джоне, я б не лише рекомендувала вам не довіряти рекламним меседжам, розу-

міючи, що за ними криється, та й не прагну, щоб ви приймали на віру будь-які мої слова, — відповіла Енн. — Кейсі казала, ви вважаєте, що люди через взаємодію дізнаються про все, що є на світі. Те, що я вам сказала, — це лише думка однієї людини. Тепер, почувши її, ви можете поглянути на світ довкола себе й вирішити, чи правдива вона хоча б частково, повністю або ж зовсім хибна.

— Що ж, так я точно почну думати по-новому, — промовив я. — Скажіть, Енн, той приклад, який ви щойно навели, — ви проходили через цей цикл?

Енн засміялася.

— Однозначно. Тепер я можу із цього посміятись, але тоді було не до сміху. Я почувалася дуже нещасною, не відчувала влади над власним життям. Щодня працювала допізна, а тоді намагалася компенсувати брак вільного часу, балуючи себе чим-небудь. Мені здавалося, що це дуже раціональний підхід до життя. Я казала собі: «Я працювала всі вихідні, тож заслуговую на подаруночок — новий прикид, модний електронний гаджет чи якусь нову стильну річ для дому». Проблема була в тому, що я, постійно працюючи, рідко мала час скористатися тим, чим себе

балувала. До мене приходили гості й казали, що їм дуже подобається мій будинок, але я бувала там нечасто, не мала змоги порадіти йому.

Якось увечері, перебравши великий стос рахунків, що знову мали з'їсти більшу частину мого місячного доходу, я лягла в ліжко й довго витріщалася в стелю. Мені ледве ставало сил не розплакатися. До мене дійшло, що життя минає мене боком. Я проводила його на роботі, до якої насправді була байдужа, і намагалася відшкодувати це собі, купуючи речі, які, правду кажучи, теж були мені байдужі. Проблему ускладнювало те, що мій план повернення до того, що мені хотілося, передбачав, що я працюватиму до шістдесяти років і лиш тоді зможу піти на пенсію. Це було прикро.

— Здається, тоді ваш світогляд був геть інший, — зауважив я. — Що сталося?

Енн усміхнулася й відповіла:

— Світогляд і справді був інший. Того вечора, повитріщавшись у стелю та спробувавши зрозуміти, як дійшла до такого життя, я вирішила піти прогулятись. Я мешкала у великому місті, і на вулицях було людно. Я вдивлялася в обличчя кожної людини,

повз яку проходила, і думала, чи почувається хтось із них так само, як я. Чи щасливі вони? Чи роблять вони те, що хочуть? Чи почуваються вони вдоволеними? Нарешті я зайшла до маленької кав'ярні, яку бачила раніше, але ще не відвідувала. На мій подив, там сидів один мій знайомий. Я зустрічалася з ним кілька разів, і мене вражало, яким невимушеним він завжди видається.

Він запросив мене підісти, і ми за три години та багато чашок кави обмінялися власними теоріями про життя. Коли я роз'яснила йому своє становище, він усміхнувся та припустив, що я, можливо, читаю забагато власної реклами. Я сказала йому, що не зовсім його розумію, тож він розповів мені про той цикл, який я вже описала вам. Наступні його слова я запам'ятала назавжди.

«Заковика в тому, — сказав він, — щоб усвідомити: ми відчуваємо вдоволення від чогось, бо особисто вирішили, що це дарує нам вдоволення, а не тому, що нам про це каже хтось інший».

Того вечора, прийшовши додому, я розмірковувала над тим, що саме й чому дарує мені вдоволення. Я змусила себе подумати про те, як я хочу проводити кожен день.

А потім спитала себе, чому хочу проводити кожен день саме так. Урешті-решт цей хід думок привів мене сюди, — завершила вона.

Я поглянув униз. Енн вказувала на меню.

«Чому ви тут?»

— А далі? — запитав я.

Енн знову засміялася.

— Ну, Кейсі, мабуть, уже пояснила вам, що життя змінюється, варто лише спитати себе: «Чому я тут?» Не вдаючись у численні подробиці, можу сказати вам, що після того вечора я вже не була такою, як раніше.

Це відбувалося поступово, я щотижня присвячувала собі трохи більше часу. Я перестала балувати себе «речами», щоб компенсувати тяжку роботу, і натомість почала балувати себе, роблячи те, що хотіла робити. Щодня неодмінно проводила щонайменше годину за тим, що мені дуже подобалося. Часом я читала роман, від якого була в захваті. Або ж ішла на тривалу прогулянку чи займалася спортом.

Кінець кінцем одна година обернулася на дві, а згодом — на три. Я й незчулася, як цілковито зосередилася на тому, що мені хотілося робити, на тому, що відповідало на моє запитання: «Чому я тут?».

XIII

Енн повернулася до Майка.

— У вас уже була дискусія про смерть?

— Про що? — перепитав я, враз неабияк стривожившись.

Енн усміхнулась і вказала на меню.

— Друге запитання.

Я знов поглянув униз.

«Чи боїтеся ви смерті?»

Я вже майже забув про інші два запитання в меню. Після всього, що навалилося на мене з першим, я не був певен, що готовий замислитися над рештою.

— Вони пов'язані між собою, — зауважив Майк.

І знову в мене виникла підозра про читання думок. А я тільки-но подумав, що тут таки звичайне кафе. Насправді ж підозрюю, що ніколи так не думав.

— Як це — «пов'язані між собою»? — спитав я.

— Чи боїтеся ви смерті? — запитала Енн. — Більшість людей — так. Власне кажучи, це один з найпоширеніших людських страхів.

— Не знаю, — відповів я. — У житті стільки справ, якими можна зайнятися, і я не хочу померти, не спробувавши все, що хочеться. Проте я не думаю про смерть щодня.

— Люди, які не ставили собі цього запитання з меню та нічого не робили для досягнення своєї МІ через справи для душі... — Енн поглянула на мене, трохи помовчала й повила далі: — ...ці люди бояться смерті.

Тут настав час помовчати мені. Я поглянув на Енн і Майка.

— Ви маєте на увазі, що більшість людей щодня думає про смерть? Щось мені не віриться. Ну, тобто я точно не думаю про неї щодня.

Майк усміхнувся.

— Ні, все не так. Ми говоримо про те, що відбувається передусім на підсвідомому рівні. Більшість людей не думає щодня про смерть. Але підсвідомо вони знають, що з кожним днем наближаються до втрати можливості займатися в житті тим, чим

хочеться. Тож вони бояться такого дня в майбутньому, коли в них більше не буде можливості. Вони бояться дня своєї смерті.

Я замислився над цими словами.

— Але ж це не конче має бути так? Ну, тобто, якщо людина спитала себе, чому вона тут, визначилася, чим хоче займатися, щоб досягти своєї МІ, а тоді, власне, це і робить, то навіщо їй боятися смерті? Не можна боятися відсутності можливості щось зробити, якщо ви вже це зробили чи робите це щодня.

Енн усміхнулася.

— Ні, — тихо сказала вона та встала з-за столика. — Приємно було познайомитись, Джоне. На жаль, мушу повертатися до друга, але мені сподобалася наша розмова.

Я підвівся, і ми потиснули руки.

— Мені теж, — сказав я. — Дякую, що поділилися своїми думками.

Коли вона розвернулася й пішла до свого столика, я сів на місце. Тепер я почувався інакше. Як саме, точно не знав, але здавалося, я дізнався щойно таке, що надовго лишатиметься дуже цінним.

Майк підвівся з-за столика.

— У вас усе гаразд, Джоне? Маєте трохи ошелешений вигляд.

— Просто замислився, — відповів я. — Те, про що говорили ви з Енн, дуже логічно. Я здивований, що не чув про це раніше й не додумався до цього сам.

— На все свій час, Джоне. *Може*, ви вже й думали про це, та ще не були готові прислухатися до цих думок чи діяти відповідно.

Майк потягнувся по дві порожні тарілки на столику.

— Я можу забрати у вас деякі тарілки? Ви ще посмакуєте хашбраунами?

— Неймовірно, але так, — сказав я, вийшовши із задуми й повернувшись до їжі. — Вони такі смачні, а я ще надто голодний, щоб від них відірватись.

Коли Майк відійшов від столика, я знову зосередився на тому, що тільки-но обговорювали з ним і Енн. Це було нелегко перетравити. Я замислився про історію Енн та вплив реклами. Якою мірою моє розуміння успіху, щастя та вдовolenня *було* визначене кимось іншим, окрім мене? Важко сказати. Я вирішив, що віднині й надалі звертатиму більше уваги на меседжі, що криються в чужих словах.

Дискусія про смерть була геть інакша. Я знав, що наприкінці нашої розмови глибше

зрозумів тему. Не можна сказати, ніби я жив у стані емоційної безвиході, тільки те й робив, що тривожився через смерть. Я ж навіть не замислювався про неї. Але думка про життя, в якому я виконаю своє призначення, та його вплив на моє ставлення до кожного дня дуже мені імпонувала.

— Не можна боятися відсутності можливості щось зробити, якщо ти це вже зробив чи робиш щодня, — сказав я самому собі.

Мені було шкода, що я *не* думав і не чув про це раніше. «Однак, — подумалося мені, — знати про це недостатньо. Суть у тому, щоб справді робити те, що я хочу робити».

XIV

Я знову поглянув на меню.

«Чому ви тут?»

«Чи боїтеся ви смерті?»

«Чи вдоволені ви?»

Запитання вже здавалися не такими дивними, як тоді, коли я вперше прочитав їх у меню. Ба більше, тепер вони були набагато важливіші.

«Чи вдоволені ви?»

«Не думаю, що можна бути вдоволеним, просто знаючи, чому ти тут, і не розпочавши працювати над цим по-справжньому», — подумав я.

— Але це не завжди дуже легко, чи не так? — почув я голос Кейсі.

Коли я підвів погляд, вона саме доливала воду мені в склянку.

— Ні, не завжди, — відповів я. — Я думаю про свою ситуацію. Я вмію робити те, що роблю щодня. Мені за це платять. А що, як я питаю себе, чому я тут, визначу, чим хочу займатись, а тоді виявиться, що я не вмію цього робити? Або що, як я не зможу знайти собі таку роботу? То як мені заробляти гроші? Як мені утримувати себе і як відкласти грошей на пенсію? А що, як мені погано даватиметься ця нова справа? А що, як люди сміятимуться з моєї справи чи не шануватимуть її?

Кейсі зачекала, поки я закінчу.

— Джоне, ви думаєте, що людина, яка остаточно визначила, чому вона тут, і знайшла правильну відповідь, обов'язково зрадіє своєму відкриттю?

Я помовчав якусь мить, намагаючись усвідомити, як це.

— Сподіваюся, що так, — відповів я. — Якщо вона визначила, чому існує, то це, як на мене, велика радість.

— Чи вважаєте ви, що справа, яка допоможе досягти мети, має бути лише в радість? — запитала вона.

Я знову помовчав. Запитання видавалися надто простими. «Я, певно, щось упускаю», — раптом майнуло в голові.

— Звісно, — сказав я. — А чом би й ні? Це має викликати в людини найбільший захват та інтерес.

— Тоді чому, на вашу думку, ця людина може зазнати невдачі?

Я поглянув на неї. Не встиг я відповісти, як Кейсі мовила далі:

— Чи бачили ви хоч раз людину, яка була б у цілковитому захваті від своєї щоденної праці? Яка, здавалося, витрачала час на те, чим по-справжньому насолоджується?

Я знову помовчав.

— Рідко. Але знаю кількох людей, яким підходить цей опис.

— У них добре виходить те, чим вони займаються? — спитала Кейсі.

— Ну, так, — не без сарказму відповів я. — Зважаючи на те, скільки часу вони на це витрачають, це має виходити в них добре. Ну, вони ж читають про це у вільний час, дивляться про це програми, їздять на тематичні конференції... Із таким зануренням те, чим вони займаються, має виходити добре.

— Невже вони не втомлюються від того, що роблять? — запитала вона.

— Ні, — відповів я. — Їм цього наче постійно мало. Вони ніби заряджаються від цього, і...

Я зупинився посеред речення.

Кейсі всміхнулася мені.

— Чи складно їм знайти роботу, як гадаєте?

Я знову помовчав.

— Тим, кого я знаю, — ні. Вони так багато знають про те, що люблять, і так цим цікавляться, що до них постійно звертаються за порадами й усі хочуть, щоб вони займалися тим, чим займаються.

— Гадаю, вони — люди досить позитивні й веселі, — припустила Кейсі. — Їм, мабуть, не треба відриватися від справ, щоб «перезарядитися».

Я замислився над словами Кейсі. Це був цікавий погляд. Яким було б життя, якби я завжди робив те, що хотів? Що, якби я завжди витрачав час на те, чим цікавлюся?

— Але як щодо грошей? — запитав я. — Те, що в людини є улюблена справа, ще не означає, що їй за це багато платитимуть. Знайти роботу, припустімо, можна завжди, та чи буде вона добре оплачувана? — Додумавшись до такого, я аж запишався собою. — Зрештою, — продовжив я, — хто знає, що саме, на думку людини, дає їй вдоволення.

— Ясно, — промовила Кейсі. — Що ж, розгляньмо найгірший можливий сценарій щодо

грошей. Людина може прожити життя, займаючись тим, за допомогою чого, як вона визначила, досягне мети свого існування. Однак вона не заробляє «багато» грошей. Господи, та це було б трагедією. Уявіть собі наслідки. Можна прожити життя, йдучи до своєї МІ. Можна все життя віддати улюбленій справі, бо ти здогадався, чому ти тут. Але... можна дожити до шістдесяти п'яти років і не мати вдосталь заощаджень на пенсію. Що ж тоді робити? — запитала вона з удаваним драматизмом у голосі. — Гадаю, тоді вам просто довелося б далі займатися тим, чим хочеться. Це справді могло бути трагедією.

Я засміявся.

— Кейсі, за бажання ви здатні на відвертий сарказм.

Вона всміхнулася мені у відповідь.

— Я хочу впевнитись, що цілком розумію хід ваших думок.

— Ясно, ясно. Це починається з Майкової історії про рибалку. Нащо чекати на можливість займатися тим, чим хочеться, коли це можна робити вже тепер?

— І це, і дещо більше. Пам'ятаєте вашу розмову з Енн про те, чому деякі люди щось купують?

— Звісно, ми говорили про те, що дехто прагне мати багато грошей, щоб більше купувати. Ці люди сподіваються від покупок відчутти вдовolenня, адже не мають улюбленої справи на щодень. Та ось у чому небезпека: що більше вони купують, то більше мусять працювати, щоб оплачувати куплене. Через необережність це перетворюється на вир. — Я зупинився. Мені наче бракувало якоїсь деталі. Я поглянув на Кейсі, та вона мовчки спостерігала за мною. — Це має бути пов'язане з найгіршим можливим сценарієм, так? — уточнив я.

Кейсі кивнула.

Я на мить замислився.

— Гадаю, найважливіше те, що людина в умовах найгіршого сценарію завжди могла б обрати якесь інше заняття.

Кейсі просто кивнула знову, тож я продовжив:

— Це і є найгірший можливий сценарій. Вочевидь, є кращий. Людині могли б платити багато грошей за те, чим їй хочеться займатися, за те, заради чого вона тут.

Кейсі ще раз кивнула.

Я знав, що досі не дійшов до того, чого, як мені здавалося, бракувало. Відкинувшись

на спинку, я випив трохи води. Я вже хотів попросити якогось натяку, аж раптом мене осяяло:

— Можливо, гроші перестають бути такими значущими. Ну, тобто це залежить від людини та обставин, але я пам'ятаю, як під час розмови з Енн замислився, чому люди взагалі працюють. Ми тоді зауважили, що мотивація для роботи частково пов'язана з прагненням до вдовolenня.

— Можете навести якийсь приклад? — попросила Кейсі.

— Ну, я працюю для того, щоб заробляти гроші, — відповів я. — Гроші мені потрібні, щоб оплачувати різні покупки. Якщо подумати про мої покупки, то я, гадаю, трохи схожий на тих людей, про яких говорили ми з Енн. У мене дуже багато речей, які допомагають ненадовго відволіктись, речей, які допомагають розвіятись і краще сприймати своє середовище. Мені цікаво ось що: скільки із цього я б захотів, якби не мав потреби «відволіктись» чи «розвіятись»? Якби я завжди робив те, що хочу робити, то в мене було б менше потреби відволікатись і, мабуть, набагато менше стресу, після якого треба розвіюватись. Я не маю на увазі, що хотів би

жити в якійсь хатинці в лісі, але мені цікаво, чи не залежить те, як людина визначає для себе «багато грошей», від того, якою мірою її життя відповідає її МІ.

Кейсі знову кивнула.

— То ви натякаєте, що людям треба відмовитися від бажання мати більше грошей?

— Ні, — заперечив я та спробував знайти правильні слова для пояснення своєї думки. — Я не це маю на увазі. Я кажу лише про себе: мабуть, якби я зрозумів, чому я тут, і мав заняття, що, як я визначив, відповідає МІ, то, певно, менше переймався б грішми, ніж тепер. Ось і все, що я намагаюся сказати.

Кейсі встала з-за столика й, забравши дві порожні тарілки, всміхнулася:

— Цікаві думки, Джоне.

Я провів її поглядом до кухні.

— У вас цікавий заклад.

XV

Повернувшись, Кейсі знову налила води мені у склянку й сіла навпроти.

— Джоне, коли я занесла ваш посуд на кухню, Майк нагадав мені про дещо. Це може вас зацікавити. Воно пов'язане з нашою розмовою про те, з якими проблемами можуть стикатися люди, що намагаються досягти своєї МІ.

— Тобто йдеться про моє запитання про те, як вони заробляють?

— І про це, і не тільки про це.

Я поглянув на Кейсі.

— Я уважно слухаю.

— Для цього, — почала вона, — прошу вас згадати декого з тих людей, про яких ми говорили раніше.

— Тобто тих, хто, як я знаю, щиро зацікавлений у своїй справі? — запитав я. — Тих, хто

неначе щодня займається тим, що подобається йому по-справжньому?

— Саме про них. Ви нічого в них не помітили?

— Ну, одна жінка займалася продажами в...

— Узагалі-то, Джоне, — втрутилася Кейсі, — думайте ширше, не тільки про те, чим вони займалися. Що ви загалом у них помітили?

Я відкинувся назад і на мить заплющив очі. Мені уявлялися ті, про кого я думав.

— Ну, як я вже казав, усі вони видаються по-справжньому щасливими. Вони, мабуть, насолоджуються тим, що роблять. А ще вони дуже впевнені в собі. І це не схоже на браваду. Вони наче просто знають, що все буде так, як вони хочуть. Це може прозвучати дивно, однак їм усім завжди щастить. Тобто з ними постійно стається щось хороше і несподіване.

— Не можете навести приклад? — запитала Кейсі.

— Ну, я тут саме думаю про одну жінку. Вона працює в рекламі, що видається дивним після розмови з Енн. Хай там як, вона намагалася здобути великого клієнта. Я вже забув деталі, але пам'ятаю, як це було важливо і як багато було претендентів.

Ну, вона вирішила, що хоче його здобути. За два тижні роботи над презентацією їй зателефонував давній друг з вишу. Вони вже давно не розмовляли. Обговорюючи різні справи, вони дійшли до теми роботи, і ця жінка розповіла, як намагається здобути важливого клієнта. Виявилось, що в її односума друг працював у тій компанії, на яку полювала жінка.

Ще один телефонний дзвінок — і вони втрьох зустрічаються за вечерею. Звісно, кілька тижнів по тому жінка здобула клієнта. Ось що я маю на увазі, кажучи, що з ними стається щось несподіване. Ці люди просто здаються великими щасливчиками.

— Як думаєте, Джоне, чому це так? — запитала Кейсі.

Я випив води.

— Точно не знаю. Може, це просто збіг. От тільки цікаво, що ви попросили мене згадати людей, які справді насолоджуються тим, що роблять. Ці люди присвячують свій час справам, які, схоже, відповідають їхній МІ. Здається, з ними постійно стаються такі щасливі збіги.

Кейсі всміхнулася й поглянула на мене.

— Таке буває лише з цими людьми? Чи бувало таке коли-небудь із вами?

Я відкинувся на спинку дивана.

— Мабуть, так. Ну, тобто одразу не згадаю конкретний приклад, але я знаю, що траплялися моменти, коли мене вражало, що якась несподіванка ставалася саме тоді, коли мені було вкрай потрібно.

— Джоне, щось мені підказує, що якби ви пригадали конкретні приклади, то змогли б відшукати те, що їх пов'язує.

— Може, то були випадки, коли я робив саме те, що *хотів* робити? — запитав я.

Сказавши це, я відчув, як мене пройняв дроз. Те саме відчуття приходило до мене раніше, коли я неначе дізнавався щось важливе про себе.

— Джоне, я не можу говорити конкретно про вас, але, працюючи в цьому кафе, я помітила дещо в людях загалом. Ті, хто знає свою МІ та робить усе, що хочеться, щоб її досягти, справді здаються неймовірними щасливчиками. З ними стається щось несподіване й нібито випадкове саме тоді, коли це їм найбільше потрібно. Я розпитувала про це, і, хоча всі вони погоджуються, що так буває, думки щодо того, чому так може бути, у них різні. Правду кажучи, більшості з них насправді нецікаво визначати, в чому саме

річ. Ці люди знають, що це спрацьовує, коли вони йдуть до мети свого існування, і просто вважають, що так влаштований світ.

— Дивина, — відповів я. — Звучить трохи містично.

— Дехто так і казав. Інші вважають це частиною природного руху всесвіту чи впливом вищих сил. Ще дехто розглядає це як талан. Але всі погоджуються: це існує та відіграє певну роль у тому, що вони роблять.

— А яка ваша думка, Кейсі?

Цього разу вона трохи помовчала.

— Якщо чесно, не знаю. Мабуть, річ у всіх цих причинах і, може, ще одній. Ви коли-небудь чули про теорію експонентних чисел?

— Я не впевнений. Можете мені пояснити?

— Звісно, вона насправді досить проста. Наведу вам приклад. Теорія експонентних чисел твердить: якщо щось комусь сказати та вмовити цю людину сказати це іншим людям, а ці інші люди розкажуть іще комусь, то ваше послання невдовзі почує значно більше людей, ніж тих, з ким ви поговорили особисто.

— Це схоже на передавання електронного листа ланцюжком, — сказав я, — коли його надсилають десятком людям, а ті тоді надсилають його ще десятком, і він іде далі.

— Точно. Концепція та сама. От тільки тепер припустімо, що ви розповідаєте людям про те, що намагаєтеся зробити та що допоможе вам досягти своєї МІ. Якщо ви поділитесь цим з десятьма людьми, а кожен з них поділиться ще з десятьма і послання піде далі, то невдовзі з'явиться купа осіб, які, можливо, вам допоможуть.

Я на мить замислився.

— Але чому б вони захотіли мені допомагати? Що спонукає людей говорити з іншими про те, що намагаюся зробити я?

Кейсі поглянула на мене, та не відповіла. У мене склалося враження, ніби знов я маю сам відповісти на власне запитання.

Я згадав нашу поточну розмову і те, як ми дійшли до теми експонентних чисел. От тільки рішення до мене не приходило.

— Кейсі, здається, я не розумію. Може, натякнете?

— Джоне, пам'ятаєте тих людей, яких ви згадували на початку розмови — тих, хто йде до своєї МІ? Як ви почуваєтеся, коли взаємодієте з ними?

— Чудово. Їхньою пристрасстю та ентузіазмом до власної справи неможливо не заразитися. Їм просто хочеться допомагати.

Я знову зупинився.

— Ой, та годі, Кейсі. Ви хочете сказати, що це і є відповідь? Але як це стосується передавання повідомлення?

— Джоне, ви щойно сказали, що їхня пристрасть і ентузіазм збурюють бажання їм допомогти. Якби ви не могли допомогти, але знали інших людей, можливо, здатних допомогти, ви зв'язалися б з ними?

— Звісно. Хочеться зробити це, бо вони здаються такими...

Я замовк, шукаючи правильних слів.

— Непогрішливими? — запитала Кейсі.

— Так, щось таке. Вони здаються такими непогрішливими, що їм просто хочеться допомагати.

— А як ви говорите про них іншим людям, які можуть допомогти? — запитала Кейсі.

Ми з нею обмінялися усмішками.

— Я говорю з тією пристрастю й ентузіазмом, з якою ті люди говорили зі мною. Це заразливо, і це чуття ніби невіддільне від історії чи їхньої потреби.

— Може, це і є відповідь на ваше запитання. — Кейсі підвелася й забрала зі столика решту посуду. — Я вражена, Джоне, — заува-

жила вона, тримаючи порожні тарілки. — Ви, певно, були дуже голодні.

— Це все їжа, — відповів я. — Надто смачна, щоб від неї відмовлятись.

Поглянувши на кухню, я побачив Майка. Він помахав рукою, і я помахав йому у відповідь, цього разу без жодних вагань щодо того, чи варто махати кухарям у перекусних.

— Кейсі, у вас, бува, не лишилося шматочка того полунично-ревеневого пирога?

Вона засміялася.

— Піду на кухню й подивлюся, що можу для вас зробити.

XVI

Кілька хвилин по тому до столика прийшов Майк. На тарілці він тримав шмат пирога, якого вистачило б на чотирьох.

— Один шматочок полунично-ревеневого пирога? — запитав кухар.

— Майку, це швидше півпирога. Сумніваюся, що я стільки подужаю.

Поставивши тарілку, він поклав на стіл ще одну серветку та нову виделку.

— Не кваптеся, поспіху не треба. Як минула ваша дискусія з Кейсі?

На той час я вже зачепив виделкою чималий шмат пирога і жував, а потім запив його водою й ковтнув.

— Вона була цікава, дуже цікава. Ми говорили про людей, які, судячи з усього, відповіли на варіант цього запитання, — сказав я та вказав на меню.

Слова в меню на мить перетворилися на: «Чому я тут?» — а тоді повільно обернулися назад на: «Чому ви тут?». Я навіть не став згадувати про цю зміну.

— Так, оце, — продовжив я. — Схоже, ці люди мають певні спільні риси, а саме знають, чому вони тут, зрозуміли, чим хочуть займатися, щоб досягти цієї мети, а також цілком упевнені, що зможуть це. А коли вони намагаються це робити, відбуваються події, що сприяють їхньому успіху. Кейсі роз'яснила мені деякі теорії.

Майк усміхнувся.

— На цю тему замислювалися дуже багато людей. Так було вже давно, може, ще з часів найдавніших філософів.

— Майку, я не зовсім розумію. Чому не всі йдуть за своєю МІ? Що стримує людей? І ще, поки ви нічого не сказали: я знаю, що мені слід поставити це запитання самому собі, і я саме це й робив, коли ви підійшли. Але мені цікаво знати, чи немає якоїсь серйознішої, масштабнішої причини за ту, яка може бути конкретно в мене.

Майк відпив трохи з кухля, який тримав у руці, сів навпроти мене й поставив його на стіл.

— Звісно, у кожного з нас свої причини, — розпочав він. — І розбиратися з ними кожен мусить сам, оскільки вони стосуються лише його ситуації. Утім, є певні чинники, що, судячи з усього, трапляються найчастіше.

— Наприклад?

— Ну, в багатьох людей усе дуже просто: вони ніколи не стикалися з поняттям мети існування. Ще хтось розуміє цю концепцію, проте не впевнений, що має МІ. А ще є люди, які через своє виховання, середовище чи, можливо, релігійні погляди не вважають, що мають право на спробу досягти МІ. Навіть ті, хто вважає, що має мету існування, та вірить, що має право її досягти, часом не ймуть віри, що для її досягнення достатньо просто дізнатися, що це можливо, а тоді робити що хочеться. Це пов'язане з тим, про що говорили ви з Енн. Багато хто заробляє чи здобуває владу, переконуючи інших, що ключем до вдоволення є вони самі чи те, що вони виготовляють або продають. Уявіть собі, як їм було б важко, якби люди дійшли висновку, що кожен з нас сам визначає ступінь свого вдоволення. Ті, хто намагається переконати інших, утратили б владу. Для таких людей втрата влади над іншими — перспектива не з привабливих.

— Це нагадує мені про одну з попередніх розмов з Кейсі, — сказав я. — Вона допомогла мені зрозуміти, що людина, дізнавшись свою МІ, має можливість робити що завгодно та стати ким завгодно. Вона не потребує чийогось дозволу чи згоди.

— Правильно. І до того ж ніхто не може перешкодити чи дозволити людині досягти всього, чого заманеться, у житті та займатися чим захочеться. Кожен з нас сам керує власною долею.

Я замислився, пригадуючи свої розмови з Кейсі та Енн.

— Те, про що ви говорите, дуже відрізняється від установок, які я бачу й чую в повсякденному житті. Я розумію, чому людям так важко навіть слухати про визначення причин свого існування та керування власною долею, вже не кажучи про те, щоб піти далі та жити так насправді.

— Точно, — погодився Майк. — Але це можливо. Власне кажучи, тижні зо два тому один відвідувач розповів нам із Кейсі цікаву історію про те, як він дізнався, як керувати власною долею. Якщо вам цікаво, я поділюся нею з вами.

— Авжеж цікаво. Там теж є рибалки?

Майк засміявся.

— Ні, але там є спорт. Цьому хлопцеві багато років раз у раз снилося, що він стоїть над м'ячем для гольфу в складній позиції. Він пояснив, що наяву грає в гольф не дуже добре, тож зіткнутися із цим викликом уві сні було особливо неприємно. У його сні м'яч, по якому він мав ударити, лежав на підвіконні, на великій похилій брилі чи в якомусь іншому місці, так само абсурдному та незручному для удару. Він знов і знов намагався твердо стати й добре замахнутись, але йому завжди здавалося, що виходить неправильно, і він знав, що удар буде нікудишній. Що більше він замахувався, то сильніше хвилювався й нервував.

Коли його роздратування досягало межі, він таки відчував, що готовий до удару. Однак, коли він замахувався, місцезнаходження м'яча змінювалось, і він стикався з новим, таким самим складним положенням. Тоді він знову доводив себе до стресу й тривоги. Усе повторювалось і повторювалось знов, поки він врешті-решт не прокидався під гупання свого серця та з шаленим напруженням у тілі.

Якось йому наснився той самий сон, але тієї миті, коли він знову роздратувався най-

більше, до нього раптом дійшло, що можна просто взяти м'яч і покласти його деінде. Від цього нічого не залежало, і всім, окрім нього, було байдуже, де саме він битиме по м'ячу.

Цей чоловік казав, що прокинувся з упевненістю в тому, що чудово дещо зрозумів. Тепер це здавалося очевидним, але не тоді. Наприкінці нашої розмови він пояснив мені: «Усупереч тому, чого нас навчають, і тому, що ми чуємо в рекламі чи відчуваємо, змучившись на роботі, кожен з нас керує кожною миттю свого життя. Я про це забув і намагався пристосуватися до різних впливів, дозволяючи їм керувати моїм життям. Усім, окрім мене, насправді було байдуже, де я битиму по м'ячу для гольфу. Так само і в житті: лише ви насправді знаєте, чого хочете від свого існування. Ніколи не дозволяйте речам чи людям доводити себе до стану, в якому ви вже не почуваетесь господарем власної долі. Наполегливо обирайте свій шлях, бо інакше його оберуть за вас. Просто покладіть м'яч для гольфу в інше місце».

Закінчивши історію, Майк поглянув на мене.

— Бачите, про рибалок ані слова.

— А й справді, ані слова, але історія просто чудова. Мені подобається її суть.

— Тому хлопцеві теж сподобалася. Він сказав, що суть того сну змінила його життя. Відтоді він усвідомив, що сам обирає собі долю. Тепер, стикаючись із чимось і не знаючи точно, що робити, він просто каже собі, що треба перекласти м'яч для гольфу. І вимовивши ці слова, згадує: не треба боятися, просто роби те, що хочеться.

XVII

Я поглянув на наручний годинник. Чверть на шосту ранку.

— Аж не віриться, — сказав я. — Скоро час замовляти сніданок знову.

Майк усміхнувся.

— Спершу, може, варто прикінчити пиріг.

— Залюбки, — відповів я та виделкою взяв ще один шматочок. Дожував і випив ще трохи води.

— Майку, у дечому я ще не впевнений. Я говорив про це і з вами, і з Кейсі, але поки що не маю відповіді.

Майк з усмішкою сказав:

— Питайте про що завгодно. Тільки не питайте рецепт пирога. Це чи не єдине, що тут тримають у таємниці. Це рецепт моєї мами, а я пообіцяв їй ніколи його не розголошувати.

Я всміхнувся.

— Зрозуміло. На щастя, мене цікавить відповідь на інше запитання. Ми розмовляли про людей, які питають себе: «Чому я тут?». Ми з Кейсі говорили як про наслідки цього запитання, так і про те, як діяти, дізнавшись відповідь на нього. От тільки я досі не знаю...

— Як знайти відповідь, — сказав Майк.

— Саме так.

— Думаю, для цього краще покликати Кейсі. Можливо, разом ми дамо вам кращу відповідь, ніж кожен з нас самотужки.

Майк підвівся з-за столика й пішов у віддалений кінець ресторану, де Кейсі розмовляла з Енн та її другом. Я подумав, чи вони, бува, не обговорюють щось із того, про що казав я.

За мить Кейсі встала, і вони з Майком повернулись до мене.

— Як вам пиріг? — запитала Кейсі, коли вони сіли.

— Чудовий, — усміхнувся я. — Я наївся майже під зав'язку.

— Кейсі, Джон питав, як знайти відповідь на перше запитання, — сказав Майк і вказав на «Чому ви тут?» на останній сторінці меню, що знову перетворилося на: «Чому я тут?». — Мені спало на думку: чи не спробувати нам удвох відповісти на його запитання?

Кейсі кивнула, а тоді подивилася мені просто у вічі й запитала дуже серйозним голосом:

— Джоне, ви маєте поштову скриньку?

— Звісно.

— Так от, на першу повню, що випадає на сьомий день наступного місяця, після того як ви поставите це запитання, у вашій поштовій скриньці з'явиться пакунок. Там буде документ. Якщо його потримати над свічкою, відобразиться приховане послання від тих, хто знає відповідь. Послання можна прочитати лише раз у житті, лише при світлі свічки й неодмінно на сьомий день.

Я відставив склянку й нахилився вперед, щоб добре розчути кожне слово.

— Ви зрозумієте, що це саме він, бо стрічка на пакунку буде червона й зав'язана подвійним вузлом, а...

Тут я помітив, що столик рухається — власне кажучи, трясеться. Я відкинувся назад.

— Що відбувається, Кейсі? — здивовано спитав я. — Столик...

Офіціантка говорила далі так, наче не помітила, що столик здригається.

— ...а одна петля бантика буде як мінімум удвічі більша за другу, і розташований він буде у верхньому лівому куті пакунка.

Я позирнув на Майка. Із подивом і певним зніяковінням усвідомив, що столик двигтять не через якийсь знак з того світу, як я вже почав підозрювати. Ні, то все Майк постарався. Слухаючи Кейсі, він, щоб стримати сміх, затулив рота рукою та сперся на столик. Від сміху він трусився всім тілом, а через нього, своєю чергою, здригався столик.

Я засміявся. Кейсі повернулася до Майка й грайливо вдарила його у плече.

— Посіпака з тебе кепський, — зі сміхом дорікнула вона.

— Вибач, — сказав Майк. — Просто надто вже переконлива ти була. Я не зміг стриматись.

— Гарзд, — відповіла Кейсі, — Джоне, у відповіді на ваше запитання я могла дозволити собі трохи творчої свободи.

— Трохи! — повторив Майк. — Я сказав би, що це була відверта вигадка. Зав'язана подвійним вузлом, а... — власник кафе закінчив пародію на Кейсі, і всі ми знову засміялися.

— Кейсі, ви неабияка оповідачка, — зауважив я. — Щоправда, на моє запитання ви, на жаль, досі не відповіли.

— Я не лише трохи повеселилася, — з усмішкою промовила вона, — а й намагалася дещо показати. Деякі люди ставлять

запитання й сподіваються знайти відповідь на нього, але хочуть, щоб відповідь їм надав хтось інший чи щось інше.

— У пакунку, що надходить на сьомий день, — сказав я з усмішкою.

— Так, на сьомий день. Річ у тім, що ми не лише можемо з власної волі вирішувати, чим хочемо займатися, коли дізнаємося відповідь, а й самі знаходимо відповідь.

— Отже, ви хочете сказати, — розпочав я, — що не можна просто ступити перший крок, а далі спокійно чекати. Якщо хтось справді хоче знати, чому він тут, йому потрібно з'ясувати відповідь самотужки.

— Точно, — підтвердив Майк. — І в цьому люди чинять по-різному. Одні розмірковують над тим, чому вони тут. Інші слухають улюблену музику та зауважують, куди їх веде розум. Багато хто залишається сам на природі, а ще хтось розмовляє про це з друзями чи незнайомцями. Декого підводять до відповіді ідеї й історії, вичитані з книжок.

— Можете підказати, що працює найкраще? — запитав я.

Кейсі повернулася до мене.

— Насправді, Джоне, це залежить від людини. Передусім треба пам'ятати, що лише ми

можемо з'ясувати відповідь для себе. Саме тому багато хто, шукаючи її, проводить певний час на самоті.

— Я можу це зрозуміти, — погодився я. — Важко зосередитися на чомусь, коли тебе звідусіль бомбардують інформацією та повідомленнями.

— Так, — відповів Майк. — Знаходячи час, щоб поміркувати чи побути на самоті в природному середовищі, люди зазвичай намагаються відірватися від зовнішнього «шуму», щоб зосередитися на своїх справжніх думках.

— Ось і все? — запитав я.

— Не зовсім, — відповіла Кейсі. — Джоне, пам'ятаєте, ми говорили про цінність знайомства з іншими ідеями, культурами, точками зору, людьми й таким іншим?

— Звісно, ми тоді говорили про те, як люди ні дізнатися про різні шляхи, якими вона може досягти мети свого існування.

— Саме так, — підтвердила Кейсі. — Та сама думка стосується людей, що намагаються зрозуміти, яка в них МІ. Хтось розуміє, що деякі речі та ідеї під час знайомства резонують із ним. Чимало людей навіть переживають фізіологічну реакцію. Коли натрапляють на щось справді близьке, їх морозить, у них

хребтом пробігає дроз або ж вони плачуть від радості. До інших приходить осяяння. Це може бути підказкою, що допомагає визначити відповідь на запитання: «Чому ви тут?».

— Я знаю, про що ви, — сказав я. — У мене таке бувало, коли я щось читав чи слухав і просто розумів, що це мені підходить. Власне кажучи, кілька таких моментів я пережив сьогодні.

Кейсі щиро всміхнулася.

— Джоне, ми відповіли на ваше запитання?

— Думаю, так. Якщо я правильно вас розумію, однієї відповіді на всіх немає, та можна, скажімо, увійти в певний стан, щоб зосередитися на запитанні. Ще може бути корисно знайомитися з різним досвідом та ідеями, а також стежити за власною реакцією на них.

— Ви все добре зрозуміли, — резюмував Майк.

Кейсі підвелася з-за столика.

— Піду гляну, як там інші гості. Джоне, вам ще щось потрібно?

— Дякую, Кейсі, не думаю. Хіба що коли отримаю пакунок із червоною стрічкою після повні... Тоді в мене, мабуть, з'явиться ще кілька запитань.

Вона засміялася та підморгнула Майкові.

— Звісно. Повідомте нас.

XVIII

— Джоне, куди ви прямували, поки не зупинилися тут? — спитав Майк, коли Кейсі відійшла від столика.

— У мене почалася відпустка. Я подумав, що варто ненадовго від усього відірватися, тож шукав можливість подумати. Хоч і не знав конкретно, про що хочу подумати. Мушу сказати, що за останні... — Я позирнув на свій годинник. — ...останні вісім годин у мене з'явилися непогані ідеї. Майку, ви не проти, якщо я поставлю вам особисте запитання?

— Аж ніяк. А яке?

Я поглянув на нього.

— Чому ви собі поставили запитання з меню?

Майк відкинувся назад, і його обличчя осяяла усмішка.

— А чому ви впевнені, що я так вчинив?

— Ви, ваша поведінка, цей заклад. Я точно не знаю, та в мене таке відчуття, ніби ви робите все, як хочете. Гадаю, колись ви поставили собі це запитання. Так і з'явився цей заклад.

Майк знов усміхнувся й відпив з кухля.

— Кілька років тому я жив досить гарячковим життям. Вечорами відвідував магістратуру, вдень працював на повну ставку, а решту часу до останньої хвилини заповнював тренуваннями, прагнучи успіхів у професійному спорті. Два з половиною роки моє життя було розписане майже по секундах. Після випуску я кинув роботу та вирішив улітку відпочити, бо вже знайшов нове місце, де мав стати до роботи на початку вересня. Ми з другом вирішили поїхати в Коста-Рику, щоб відсвяткувати свій випуск. Він теж щойно закінчив навчання.

Кілька тижнів ми мандрували країною, влаштовували походи в дощові ліси, споглядали дику природу й занурювались у нову культуру. А тоді ми якось сиділи на колоді, їли свіжі манго й дивились, як на неймовірно мальовничий берег набігають хвилі. Від полудня до вечора ми вправлялися в бодисерфінгу¹ в майже тридцятиградусній воді,

¹ Бодисерфінг — ковзання по хвилях без дошки.

а тоді розслаблялись і споглядали, як небо на заході з блискучо-блакитного стає рожевим, помаранчевим і червоним.

— Це мало бути дивовижно, — перервав його я.

— Так. І пам'ятаю, як, милуючись краєвидом, я усвідомив, що впродовж останніх двох з половиною років, поки я жив за розкладом, розписавши життя по хвилинах, ця сцена повторювалася тут щодня. До раю треба було пролетіти кілька годин літаком і здолати кілька ґрунтових доріг, а я навіть не знав, що він існує. І до мене дійшло, що він існував не лише ті два з половиною роки, поки я переймався купою справ: там сідало сонце, а на берег набігали хвилі впродовж мільйонів, якщо не мільярдів років.

Коли це дійшло до мене, я відчув себе дуже маленьким. Мої проблеми, те, через що я нервував, мої тривоги за майбутнє — все це здалося геть неважливим. Я знав: хоч що я зроблю чи не зроблю протягом життя, правильними, неправильними чи половинчастими будуть мої рішення, все це існуватиме й після того, як мене не стане, довгі-довгі роки.

Я сидів там, споглядаючи неймовірну красу та велич природи й усвідомлюючи, що

моє життя — це нескінченно мала часточка чогось набагато більшого. А тоді мене вразила думка: «То чому я тут?» Якщо все, що я вважав надзвичайно важливим, насправді таким не є, то що тоді важливо? Яка мета мого існування? *Чому я тут?*

Коли в мене в голові з'явилися ці запитання, я пережив дещо схоже на те, про що розповідала вам Кейсі. Вони постійно були зі мною, поки я не дізнався відповіді на них.

Я відкинувся назад. Поки Майк говорив, я сидів, нахилившись уперед, щоб не пропустити жодного слова, і не усвідомлював цього.

— Дякую, Майку. Неймовірна історія.

— Життя — це неймовірна історія, Джоне. Просто деякі люди не усвідомлюють, що вони самі її автори й можуть писати її як заманеться.

Майк підвівся з-за столика.

— Піду трохи приберу на кухні. Джоне, вам більше нічого не потрібно?

— Ні, думаю, я вже поїду. До речі, я натрапив на цей заклад, коли серйозно заблукав. Насправді не знаю, в якому напрямку маю їхати далі.

Майк усміхнувся.

— Ну, це залежить від того, куди ви хочете дістатися.

Він зібрався сказати щось іще, а тоді замовк, наче вирішив, що повідомив достатньо. Тому заговорив про інше:

— Проїхавши ще кілька миль цією дорогою, ви дістанетеся перехрестя. Зверніть праворуч, і повернетеся на магістраль. Просто перед в'їздом є автозаправка. Вам вистачить бензину, щоб туди доїхати.

Я не знав, звідки йому відомо, чи вистачить мені бензину, щоб доїхати до заправки, але щось підказувало, що його слова виявляться правдою. Я встав із-за столика та простягнув руку.

— Дякую, Майку. У вас просто унікальний заклад.

Він потис мою руку зі словами:

— Немає за що, Джоне. Щасливої дороги. Майк розвернувся й пішов.

XIX

Я поглянув на меню.

«Чому ви тут?»

«Чи боїтеся ви смерті?»

«Чи вдоволені ви?»

Це були глибокі запитання. Якби хтось поставив їх мені на день раніше, я б подумав, що ця людина трохи несповна розуму. А тепер, сидячи тут і читаючи останню сторінку меню, я не уявляв собі, як міг не знати їх.

Кейсі підійшла до столика, поклала на стіл рахунок і вручила мені контейнер.

— Це останній шматочок полунично-реченевого пирога. Прощальний дарунок від Майка. А це від мене, — додала вона та простягнула мені меню.

На першій сторінці, під словами «Кафе “Чому ви тут?”», Кейсі написала мені послання. Я прочитав його раз, потім іще раз.

— Невеличкий подарунок на згадку, — промовила вона й усміхнулася.

— Дякую, Кейсі. Дякую за все.

— Немає за що, Джоне. Ми тут саме для цього.

Я залишив на столику гроші, взяв меню та контейнер з пирогом і вийшов з кафе на вулицю, де починався новий день.

Сонце тільки-но з'явилося над деревами за полем навпроти посипаної гравієм автостоянки. У повітрі трималися залишки нічної тиші, яку от-от розкрають звуки нового дня.

Я почувався відпочилим і живим. Переклавши контейнер з руки в руку, я відчинив дверцята машини.

«Чому я тут? — подумалося мені. — Чому я тут?..»

Це й справді починався абсолютно новий день.

Епілог

Після ночі в кафе дещо справді змінилося. Ці зміни не проявилися раптово, як грім серед ясного неба, але загалом вплинули на моє життя не менш драматично.

Як і Енн, я починав поводити. Я пішов із кафе з думкою: «Чому я тут?» — і міркував над цим запитанням до кінця відпустки. Відповіді надійшли не одразу. З'ясувалося, щоб знайти мету свого існування (чи свою МІ, як називала її Кейсі), треба не просто думати про неї всю відпустку, а тоді повернутися до своїх попередніх занять. Для того щоб довідатися те, що варто знати, треба докласти зусиль.

Кінець кінцем я відшукав її, поєднавши методи, про які розповідали Кейсі та Енн. Спочатку я щодня присвячував трохи часу заняттям, що мені подобались, а це було

схоже на прийом Енн. Далі я спробував скористатися можливостями, про які говорила Кейсі, та шукав нагоди вивчити чи спробувати щось нове. Це допомогло мені розширити всесвіт можливих причин власного існування, тож він був не такий малий, як тоді, коли я розпочав свою подорож.

Урешті-решт моя МІ та способи, в які я хочу її досягти, стали очевидними. За іронією долі, це сталося тоді, коли я постав перед найважчим викликом із можливих. Коли людина оцінює два сценарії, один з яких — жити так, щоб досягти мети свого існування, а другий — просто жити, здається, що рішення просте.

Це не так.

З плином часу я помітив, що більшість людей на цьому закінчує свою подорож. Дивляться крізь дірку в паркані й бачать життя, якого їм би хотілось, але з якихось причин не відчиняють воріт і не входять у нього.

Попервах це неабияк засмучувало. Але, як казав Майк і як зрозумів я, люди роблять свій вибір у геть різні моменти життя. Хтось у дитинстві, хтось згодом, а хтось не робить узагалі. Із цим не можна квапити, це має бути лише їхнім рішенням.

Мені ж усвідомлення того, що «не можна боятися відсутності можливості щось зробити, якщо ви це робите чи вже зробили», допомогло відчинити ці ворота. Тепер це — один з принципів, за якими я живу.

У мене не минає й дня без думки про щось пов'язане з кафе. Я згадую Кейсі та її історію про зелену морську черепаху щоразу, коли відмикаю свою поштову скриньку та бачу купу реклами й пропозицій того, що мені непотрібно. Ця припливна хвиля завжди тут, готова забирати в мене час і сили. Але тепер я знаю, що вона існує, і бережу сили для відпливних хвиль.

Я часто згадую й Майкову історію про посиденьки на пляжі в Коста-Риці. У широкому контексті наші перевантаження, тривоги, перемоги та поразки мало що значать. Однак ми знаходимо в них сенс, зіткнувшись із власною гаданою неістотністю.

Якщо я й шкодую про щось через те, як змінив своє життя, то лише про те, що не вчинив так раніше. Гадаю, до тієї ночі в кафе я просто був не готовий.

Тепер, з'ясувавши, чому я тут, і живучи заради цієї мети, я нізащо не повернувся б до життя по той бік воріт.

ПРО АВТОРА

У тридцять три роки Джон пережив подію, що змінила його життя й надихнула на те, щоб сісти й розповісти історію, викладену в «Кафе на краю світу».

Менш ніж за рік після публікації книжка розійшлася по всій планеті завдяки рекомендаціям читачів і тепер надихає людей на всіх континентах включно з Антарктидою. Згодом вона стала чотирикратним бестселером року та була перекладена сорок однією мовою. Відтоді Джон написав й інші книжки: «Повернення до кафе на краю світу», «Новий контакт: третій візит до кафе на краю світу», «Життєве сафарі», «Велика п'ятірка для життя», «Велика п'ятірка для життя: продовження» та «Прозріння: моменти натхненної думки».

Завдяки Джоновим творам, а також виступам по телебаченню й радіо його ідеї

надихнули мільйони людей жити, як їм хочеться. Його вшанували поряд з Опрою Вінфрі, Тоні Роббінсом і Діпаком Чопрою серед ста визначних постатей у галузі лідерства та особистісного розвитку, які надихають найбільше. Це досі бентежить його і вражає.

Щоб дізнатися більше про Джона чи запитати його про інтерв'ю, відвідайте сайт: www.johnpstrelecky.com

Підпишіться на Джона в соцмережах:

Facebook @JohnStrelecky

Twitter @JohnStrelecky

Instagram @JohnStrelecky

LinkedIn @JohnStrelecky

Літературно-художнє видання

Серія «Художня література»

**СТРЕЛЕКІ Джон П.
Кафе на краю світу**

Головний редактор *О. С. Кандиба*
Провідний редактор *Н. О. Міщенко*
Редактор *С. С. Скляр*
Технічний редактор *Д. В. Заболотських*
Дизайнери й верстальники *І. О. Гнідая, В. О. Верхолаз*

Підписано до друку 16.09.2019.
Формат 84x108/32. Ум. друк. арк. 6,72.
Наклад 2500 прим. Зам. № 7822.

Термін придатності необмежений

ТОВ «Видавництво «Віват»»,
61037, Україна, м. Харків, вул. Гомоненка, 10.
Свідоцтво ДК 4601 від 20.08.2013.

Видавництво «Віват» входить до складу ГК «Фактор».

Придбати книжки за видавничими цінами
та подивитися детальну інформацію
про інші видання можна на сайті
www.vivat-book.com.ua

тел.: +38 (057) 717-52-17, +38 (073) 344-55-11,
+38 (067) 344-55-11, +38 (050) 344-55-11,
e-mail: ishop@vivat.factor.ua

Щодо гуртових поставок і співробітництва звертатися:
тел.: +38 (057) 714-93-58, e-mail: info@vivat.factor.ua

Адреси фірмових магазинів «Книгарня Vivat»:
м. Харків, вул. Квітки-Основ'яненка, 2,
тел.: +38 (057) 341-61-90, e-mail: bookstorevivat@gmail.com
м. Львів, вул. Дорошенка, 23,
тел.: +38 (032) 255-34-00, e-mail: bookvivatlviv@gmail.com

Видавництво «Віват» у соціальних мережах:
facebook.com/vivat.book.com.ua
instagram.com/vivat_publishing

Віддруковано згідно з наданим оригінал-макетом
у друкарні «Фактор-Друк»,
61030, Україна, м. Харків, вул. Саратовська, 51,
тел.: +38 (057) 717-53-55